

Αριθ. Πρωτ.: 29948

ΑΘΗΝΑ, 04 Απριλίου 2016

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΕΠΕΙΓΟΝ

Π Ρ Ο Σ

- Υπουργό Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, κ. Γ. Σταθάκη

- Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, κ. Χρ. Σπίρτζη

ΚΟΙΝ.: Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.

Υπόψη Προέδρου, κ. Δ. Ράϊκου

ΘΕΜΑ: Συμμετοχή ΣΑΤΕ στην δημόσια διαβούλευση επί του σ.ν. με θέμα: Ανάθεση και Εκτέλεση Δημοσίων Συμβάσεων Έργων, Μελετών, Προμήθειας Αγαθών και Υπηρεσιών (Βιβλία I,II,III) - Γενικές και Ειδικές Παρατηρήσεις.

Αξιότιμοι Κύριοι Υπουργοί,

Ο Σύνδεσμός μας, όπως γνωρίζετε, έχει δηλώσει προ πολλού τη θέση του για την αναγκαιότητα ριζικών μεταρρυθμίσεων στο θεσμικό πλαίσιο παραγωγής δημοσίων έργων, με στόχο τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των δράσεων και τη βέλτιστη αξιοποίηση των δημοσίων πόρων, με βασικό άξονα την δημοσιότητα ως αναγκαία και ικανή συνθήκη για την επίτευξη συνθηκών διαφάνειας στην παραγωγή των δημοσίων έργων.

Το θεσμικό πλαίσιο μελέτης και κατασκευής των δημοσίων έργων ρυθμίζει μία αγορά που ως κατασκευαστική βιομηχανία έχει συνεισφέρει άμεσα μέχρι και το 11% του ΑΕΠ της Χώρας απασχολώντας έως και 590 χιλιάδες απασχολούμενους (13% του συνόλου), με συνέπεια να αναγνωρίζεται ευρέως ως ο κομβικός κλάδος για την αποτελεσματική υλοποίηση ενός αναπτυξιακού προγράμματος το οποίο θα μας οδηγήσει εκτός οικονομικής κρίσης.

Θεωρούμε ότι το εγχείρημα της διαμόρφωσης ενιαίου κανονιστικού και θεσμικού πλαισίου για το σύνολο των δημοσίων συμβάσεων και για όλες τις Αναθέτουσες Αρχές είναι ιδιαίτερα θετικό και σημαντικό και η επιτυχής ολοκλήρωση και εφαρμογή του θα συνεισφέρει στα ζητήματα της ανάπτυξης και απορρόφησης πόρων προς όφελος της εθνικής οικονομίας.

Σε κάθε περίπτωση το νομοθετικό πλαίσιο, πέραν από την απαιτούμενη συμφωνία του με τις ενωσιακές οδηγίες, πρέπει να υιοθετεί τις ευρωπαϊκές καλές πρακτικές, να αποβλέπει στη μείωση της γραφειοκρατίας και στην ενίσχυση της διαφάνειας και των αρχών του ανταγωνισμού, ζητήματα που θα επιδράσουν στην οικονομικά βέλτιστη κατασκευή των έργων, με άμεση αύξηση της ευημερίας των πολιτών της Ελλάδας.

Όμως, πέρα από την κοινή αφετηρία και το κοινό πλαίσιο των οδηγιών της ΕΕ για τις Δημόσιες Συμβάσεις, είναι σκόπιμη και αναγκαία η συμπλήρωση και εξειδίκευσή τους, ώστε να ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες και πραγματικότητες της Χώρας μας, με ειδικότερες διατάξεις για κάθε επιμέρους κατηγορία συμβάσεων δηλαδή έργα, προμήθειες, υπηρεσίες και μελέτες.

Υπό αυτό το πρίσμα ακολουθούν οι γενικές και ειδικές παρατηρήσεις του ΣΑΤΕ.

I- ΓΕΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Είναι τελείως απαραίτητο να θεσμοθετηθεί ένας ενιαίος και ξεχωριστός Κώδικας για τα Δημόσια Έργα, ώστε να είναι γνωστό εκ των προτέρων, πλήρες, κοινό για όλους, απλό, ξεκάθαρο και διαφανές το θεσμικό πλαίσιο ανάθεσης και εκτέλεσης, και να μην αναζητείται σε δυσερμήνευτους γενικόλογους νόμους, πολλαπλά νομοθετικά διατάγματα, αποφάσεις αναθετουσών αρχών κλπ. Ο νέος κώδικας δημοσίων έργων θα πρέπει να περιέχει διατάξεις μονοσήμαντου, αυστηρού και απαρέγκλιτου χαρακτήρα (προεχόντως κατά το στάδιο ανάθεσης), ώστε να μην παρέχεται διακριτική ευχέρεια στις κατά περίπτωση αναθέτουσες αρχές να διαμορφώνουν κατά το δοκούν ίδια κριτήρια συμμετοχής και ανάθεσης των συμβάσεων, αλλά αυτά να καθορίζονται με σαφήνεια και καθαρότητα στην ίδια τη νομοθεσία καθώς και στα πρότυπα τεύχη δημοπράτησης και συμβάσεων που θα εκδίδονται βάσει αυτής. **Η εφαρμογή αυτής της γενικής αρχής είναι θεμελιώδους σημασίας για την αποτελεσματική υλοποίηση των αρχών της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της προστασίας του πραγματικού ανταγωνισμού κατά την ανάθεση και εκτέλεση των συμβάσεων δημοσίων έργων.**

2. **Είμαστε ριζικά αντίθετοι στην παροχή ευρύτατης διακριτικής ευχέρειας στις αναθέτουσες αρχές / αναθέτοντες φορείς κατά τον καθορισμό των κριτηρίων επιλογής και ανάθεσης, που ως συνέπεια έχει την εμφάνιση φαινομένων αυθαιρεσιών, που πλήττουν καίρια τη διαφάνεια, το δημόσιο συμφέρον, τον ελεύθερο και υγιή ανταγωνισμό, κάτι που είναι ασύμβατο με το γράμμα και το πνεύμα των ενωσιακών Οδηγιών.** Η μεγάλη ευχέρεια στην Αναθέτουσες Αρχές να αποφασίζουν υποκειμενικά επί σειράς θεμάτων όπως π.χ. ο προσδιορισμός των Ασυνήθιστα Χαμηλών Προσφορών σε μία δημοπρασία ή η διατύπωση των όρων βάσει των οποίων θα προσκαλούνται να συμμετέχουν σε δημοπρασίες οι οικονομικοί φορείς, δημιουργούν ικανές συνθήκες γέννησης αδιαφάνειας και διαφθοράς, φαινόμενα που στον χώρο των δημοσίων έργων στην Ελλάδα έχουν παρατηρηθεί σε παλαιότερες δεκαετίες, με δυσμενέστερες συνέπειες στο σύστημα παραγωγής δημοσίων έργων, την γιγάντωση της διαφθοράς και εν τέλει την διασπάθιση του δημοσίου χρήματος.

Η ελληνική εμπειρία δείχνει ότι **βασική προϋπόθεση** για την αποφυγή φαινομένων διαφθοράς, όπως αυτά που προκύπτουν όταν οι αναθέτουσες αρχές / αναθέτοντες φορείς έχουν την διακριτική ευχέρεια να καθορίζουν αυθαίρετα τα κριτήρια επιλογής και ανάθεσης, **είναι η αντικειμενικοποίηση του συστήματος ανάδειξης των ΑΧΠ** ώστε να μην υπάρχει καμία δυνατότητα συναλλαγής καθώς και **η λειτουργία κεντρικού συστήματος προ-αξιολόγησης (pre-qualification) και κατάταξης (classification) των εργοληπτικών επιχειρήσεων (π.χ. ΜΕΕΠ) ως μοναδικής αξιόπιστης πηγής προσκαλούμενων εργοληπτικών επιχειρήσεων. Κάθε διαφορετική επιλογή απομακρύνει τον στόχο της βέλτιστης αξιοποίησης των δημοσίων πόρων.**

Στην Ελλάδα υπάρχει το πολύ δυσάρεστο προηγούμενο του συστήματος των υποκειμενικών αιτιολογήσεων του Ν. 2229/1994, το οποίο έχει συνδεθεί με μνήμες φαυλότητας, αυθαιρεσίας και διαφθοράς. Κατά το σύστημα εκείνο η αναθέτουσα αρχή αποφάσιζε με δικά της, απολύτως ανέλεγκτα εν τοις πράγμασι κριτήρια, πρώτον ποιο ήταν το όριο της έκπτωσης πέραν του οποίου μία οικονομική προσφορά χαρακτηριζόταν ως υπερβολικά χαμηλή και, δεύτερον, εάν θα γινόταν μία αιτιολόγηση αποδεκτή ή μη. Η άκρα υποκειμενικότητα και το κατ' ουσία ανέλεγκτο της άσκησης της οδήγησε το σύστημα αυτό σε παταγώδη αποτυχία, με συνέπεια να αντικατασταθεί άρον άρον από τον Ν. 2576/1998.

Είναι βέβαιο ότι το ίδιο θα συμβεί και τώρα, εάν δεν θεσμοθετηθούν κανόνες αντικειμενικής και ελέγξιμης κρίσης ως προς τα δύο ουσιώδη ζητήματα του ελέγχου των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών: α) Της μεθόδου εντοπισμού των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και β) της διαδικασίας και των κριτηρίων αξιολόγησης των υποβαλλομένων αιτιολογήσεων.

Θεωρούμε ότι η πρόπευσα λύση, που θα διασφαλίσει τη διαφάνεια, την ίση μεταχείριση και τον υγιή ανταγωνισμό, είναι η θέσπιση ενός αντικειμενικού, παραμετροποιημένου συστήματος προσδιορισμού του ορίου των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και αξιολόγησης των υποβαλλομένων αιτιολογήσεων, είτε στον ίδιο τον νόμο είτε με κανονιστική πράξη (κατά προτίμηση υπουργική απόφαση, που είναι ένα ευέλικτο μέσο κανονιστικών ρυθμίσεων), με την ταυτόχρονη παροχή ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης προς τούτο. Επίσης κατά την άποψή μας θα πρέπει να συσταθεί Ειδικό Σώμα Ελεγκτών Αιτιολόγησης που θα αποτελεί ανεξάρτητο τρίτο φορέα που δεν θα εμπλέκεται επ' ουδενί με την εκάστοτε Α.Α. Τα μέλη του θα απαρτίζουν τις Επιτροπές Ελέγχου Αιτιολογήσεων και θα προκύπτουν με κλήρωση από όλη την Περιφέρεια, με παρόμοιο σύστημα με αυτό που είχε προβλεφτεί στο Σχέδιο Νόμου "Ρέππα" (άρθρο 19) για τις μελέτες. Τα πορίσματα επί των αιτιολογήσεων καθώς και οι αιτιολογήσεις, πλην των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων που αναφέρονται σε αυτές, θα αναρτώνται σε συγκεκριμένο ιστότοπο, ελεύθερα προσβάσιμο. Προτείνουμε, μέχρι τον προσδιορισμό των παραμέτρων αντικειμενικής αξιολόγησης των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, τη διασφάλιση των αναθετουσών αρχών από την υπογραφή συμβάσεων υψηλού ρίσκου, όπως χαρακτηρίζουμε μία σύμβαση που συνάπτεται στη βάση μίας υπερβολικά χαμηλής προσφοράς, με την πρόβλεψη πρόσθετων προβλέψεων, οι οποίες φυσικά θα αναγράφονται στις διακηρύξεις των έργων, όπως αυξημένες εγγυητικές καλής εκτέλεσης, αυστηρούς ελέγχους από Ειδικό Σώμα Ελεγκτών ή και από Εξωτερικό Σύμβουλο Επίβλεψης κ.α.

3. Για το σύστημα της «μελέτης – κατασκευής», οφείλουμε να σας δηλώσουμε ότι η θέση της Γενικής Συνέλευσης του ΣΑΤΕ είναι η πλήρης κατάργησή του. Με δεδομένη όμως την πρόθεση εφαρμογής του συστήματος, όπως προκύπτει από το σχετικό άρθρο του νομοσχεδίου, επισημαίνουμε ότι θα πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένο, σε συγκεκριμένα, εκ των προτέρων προσδιορισμένα, είδη έργων, και με πλήρως μετρήσιμα και αντικειμενικά κριτήρια βαθμολόγησης και ανάθεσης, όπως αυτά έχουν περιγραφεί στις σχετικές επιστολές του Συνδέσμου μας.

Παρά τις παρεμβάσεις μας με δύο επιστολές στις 13.10.2015 και 26.2.2016 προς τον Υπουργό ΥΜΕΔΙ, με το νέο σχέδιο νόμου συντελείται μία άνευ όρων και περιορισμών διεύρυνση της εφαρμογής του συστήματος «μελέτη – κατασκευή». Οι δύο κυριότερες προϋποθέσεις εφαρμογής του υπό το ισχύον καθεστώς, ήτοι πρώτον ο περιορισμός του σε συγκεκριμένες ειδικώς προσδιοριζόμενες κατηγορίες έργων και δεύτερον η προηγούμενη έγκριση της εφαρμογής του με απόφαση του Υπουργού Υ.ΜΕ.ΔΙ. κατόπιν εισήγησης του Συμβουλίου Κατασκευών της Γ.Γ.Δ.Ε., αίρονται με τη νέα ρύθμιση. Δηλαδή, θεωρητικώς, όλα τα έργα δύνανται να δημοπρατηθούν με το σύστημα «μελέτη – κατασκευή». Όμως, η σχεδόν απεριόριστη διεύρυνση της εφαρμογής του δημιουργεί σοβαρά προβλήματα και κινδύνους, αφού το σύστημα «μελέτη – κατασκευή» είναι από τη φύση του εξαιρετικό σύστημα και επιβάλλεται η περιορισμένη και κατ' εξαίρεση εφαρμογή του, λόγω του ότι: α) Ενέχει μεγάλο βαθμό υποκειμενικής κρίσης, η οποία οδηγεί σε καταστρατηγήσεις της νομοθεσίας και των αρχών της αμεροληψίας και της δίκαιης κρίσης και, συνακολούθως, σε διαβλητά αποτελέσματα. β) Είναι απολύτως άστοχο και άσκοπο σε έργα που

κατασκευάζονται με γνωστές και ελεγμένες κατασκευαστικές μεθόδους (η συντριπτική πλειονότητα), όπου η εφαρμογή του προκαλεί μεγαλύτερο κόστος και χρονικές καθυστερήσεις. γ) Δημιουργεί δυσβάστακτο κόστος για την πλειονότητα των μικρομεσαίων εργοληπτικών επιχειρήσεων, οι οποίες δεν δύνανται να ανταποκριθούν στην αυξημένη δαπάνη της ανάθεσης και εκπόνησης μελετών για τη συμμετοχή σε διαγωνισμούς με το σύστημα «μελέτη – κατασκευή».

Αυτοί οι λόγοι είχαν καταστήσει αναγκαίο τον περιορισμό της εφαρμογής του σε συγκεκριμένες κατηγορίες έργων, όπου είχε διαπιστωθεί ότι ήταν σκόπιμη η χρήση του για την επίτευξη του βέλτιστου αποτελέσματος· η δε κρίση περί της σκοπιμότητας και αναγκαιότητας εφαρμογής του ανατέθηκε στον ίδιο τον Υπουργό Υ.ΜΕ.ΔΙ., κατόπιν εισήγησης του Συμβουλίου Δημοσίων Έργων του ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ.. Πλέον, αυτές οι ουσιαδέστατες και διαδικαστικές δικλείδες ασφαλείας καταργούνται. Η κάθε αναθέτουσα αρχή θα αποφασίζει για την εφαρμογή του συστήματος «μελέτη – κατασκευή» ουσιαστικά κατά το απολύτως δοκούν, εφόσον τα θεσπιζόμενα από τον νόμο κριτήρια είναι γενικά, αόριστα και εφαρμόσιμα σε κάθε έργο. **Για τους λόγους αυτούς θεωρούμε πως είναι απολύτως αναγκαία η διατήρηση σε ισχύ των υφιστάμενων ρυθμίσεων, όσον αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής του συστήματος «μελέτη – κατασκευή», οι οποίες, όπως έχει καταδείξει η πράξη, έχουν κατοχυρώσει ένα καθεστώς ασφάλειας δικαίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εφαρμογής του εν λόγω συστήματος δημοπράτησης.**

4. Ο Σύνδεσμός μας έχει προ πολλού επισημάνει πως ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο μελέτης και κατασκευής των δημόσιων έργων προκειμένου να υπηρετεί τον βασικό στόχο της βέλτιστης αξιοποίησης των περιορισμένων δημοσίων πόρων **πρέπει απαραίτητα να συμπληρώνεται και από ένα Εθνικό Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης των Έργων**, που να καλύπτει όλο φάσμα των τεχνικών έργων σε όλο τον κύκλο ζωής τους, να αναφέρεται σε όλους τους συντελεστές παραγωγής των Τεχνικών Έργων, να παρακολουθεί τις τεχνολογικές εξελίξεις και να είναι πλήρως εναρμονισμένο με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς πρακτικές. Κατά συνέπεια **απετέλεσε δυσάρεστη έκπληξη η απουσία του άρθρου σύστασης του Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης των Έργων, από το κείμενο σχεδίου νόμου που τέθηκε σε διαβούλευση, ενώ σε όλες τις προηγούμενες εκδόσεις του σχεδίου νόμου που επεξεργάζονταν οι Ομάδες Εργασίας και η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή προβλεπόταν η σύστασή του.** Ο ΣΑΤΕ έχει προ πολλού επισημάνει πως ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο μελέτης και κατασκευής των δημόσιων έργων προκειμένου να υπηρετεί τον βασικό στόχο της βέλτιστης αξιοποίησης των περιορισμένων δημοσίων πόρων πρέπει απαραίτητα να συμπληρώνεται και από ένα Εθνικό Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης των Έργων σε όλο τον κύκλο ζωής τους, να αναφέρεται σε όλους τους συντελεστές παραγωγής των Τεχνικών Έργων, να παρακολουθεί τις τεχνολογικές εξελίξεις και να είναι πλήρως εναρμονισμένο με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς πρακτικές. **Ελπίζουμε ότι εκ παραδρομής και μόνον παραλείφθηκε μέρος του άρθρου 70 του Ν. 4313/2014, σύμφωνα με το οποίο προβλέπεται η σύσταση Εθνικού Συστήματος Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων και Τεχνικών Προδιαγραφών. Ζητούμε την πλήρη επαναφορά της ρύθμισης.**

Σημειώνεται ότι πριν εκσυγχρονιστεί το σύστημα κοστολόγησης/προδιαγραφών των έργων είναι εκ των πραγμάτων αδύνατη η αντικειμενική κρίση επί υποβαλλομένων αιτιολογήσεων, εξ ου και η στην παρ. 2 πρότασή μας για την μεταβατική περίοδο.

5. Αναμφισβήτητα οι μειώσεις των εγγυητικών επιστολών κατά το 2014 - με την επέκταση της μείωσης των πρόσθετων εγγυήσεων σε όλες τις συμβάσεις δημοσίων έργων και η άμεση ισχύ του άρθρου 157 του Ν.4281/2014 περί μέγιστου ύψους εγγύησης καλής εκτέλεσης 5% επί της συμβατικής αξίας - συνιστούν θετική παρέμβαση για τον απεγκλωβισμό της εργοληπτικής επιχειρηματικότητας από τις υπερβολικές και παράλογες τραπεζικές χρεώσεις που αλλοίωσαν τον χαρακτήρα της εργοληπτικής δραστηριότητας και καθιστούσαν τις Τράπεζες ρυθμιστές στα Δημόσια Έργα.

Κατά τον πρόσφατο χρόνο έχουμε θέσει επανειλημμένα τόσο το **αίτημα της αναδρομικής μείωσης όλων των εγγυήσεων εκτέλεσης που έχουν δοθεί για την εκτέλεση δημοσίων έργων**, ανεξαρτήτως ημερομηνίας υπογραφής, στο ύψος της πρόβλεψης του άρθρου 157 του Ν.4281/2014, όσο και αυτό της **θέσπισης χρόνου λήξης των εγγυητικών επιστολών, συναρτήσει του χρονοδιαγράμματος και του χρόνου εγγύησης του έργου**.

Τα ίδια αιτήματα καταθέτουμε και με την παρούσα επιστολή.

6. Το υπό διαβούλευση βασικό ν/σ για τις ΔηΣυ «συμπληρώνεται» από τρία άλλα ν/σ που καταρτίζονται ή έχουν καταρτιστεί παράλληλα από διαφορετικές ομάδες, αλλά τα οποία δεν έχουν επίσημα κοινοποιηθεί και δεν γνωρίζουμε αν έχουν εναρμονιστεί με το βασικό ν/σ. Από τα συμπληρωματικά αυτά σχέδια νομοθετικών κειμένων τα δύο αναφέρονται στον Τομέα των Δημοσίων Έργων (ν/σ για τα μητρώα μελετητών και εργοληπτικών επιχειρήσεων με τίτλο: *"Μητρώα Συντελεστών Τεχνικών Έργων"* και ν/σ με τίτλο: *"Δομές στρατηγικού σχεδιασμού στα τεχνικά έργα, διαδικασίες διαφάνειας και κεντρικού ελέγχου στο σύστημα παραγωγής δημοσίων και ιδιωτικών έργων"*), ενώ το τρίτο καλύπτει συνολικά τα θέματα δικαστικής προστασίας κατά την ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων τόσο κατά το προ-συμβατικό στάδιο όσο και κατά την εκτέλεση μιας σύμβασης.

Η επεξεργασία και η οριστικοποίηση του συνόλου αυτών των νέων νομοθετικών κειμένων είναι απαραίτητο να γίνει κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η εναρμόνιση και η διαλειτουργικότητά τους και σε κάθε περίπτωση θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο να εκδοθούν ταυτόχρονα.

Ειδικά για τα ζητήματα του Μητρώου Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ) και γενικότερα τα θέματα της οργάνωσης του εργοληπτικού επαγγέλματος και αυτά της έννομης προστασίας κατά το στάδιο εκτέλεσης των έργων είναι κομβικά κατά την άποψη του Συνδέσμου μας.

7. Στο υπό συζήτηση ν/σ προβλέπονται εξουσιοδοτικές διατάξεις π.χ. για την έκδοση ΥΑ που θα ρυθμίζουν ειδικότερα θέματα. Αυτές οι ΥΑ πρέπει να συνταχθούν και να εκδοθούν ταυτόχρονα με τη ψήφιση του νόμου ή οι σχετικές προβλέψεις να ενσωματωθούν στο νόμο.

8. Το υπό συζήτηση ν/σ για τις ΔηΣυ τόσο ως προς τη δομή του όσο και ως προς τις διατάξεις του αντίκειται στη βασική αρχή των νέων Οδηγιών για τις ΔηΣυ (2014) που είναι η **απλοποίηση των διαδικασιών και η διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ στην αγορά των ΔηΣυ**. Ειδικότερα για την περίπτωση των ΔηΣυ Έργων, χαρακτηριστικό είναι ότι ουδεμία διαφοροποίηση γίνεται για τις συμβάσεις μικρών έργων με προϋπολογισμό κάτω του κοινοτικού ορίου, καθώς και ότι ουδεμία πρόβλεψη γίνεται για την ανάθεση μικρών επισκευαστικών έργων ή έργων συντήρησης μέσω συμφωνιών-πλαίσιο. Θεωρούμε ότι θα πρέπει να προβλεφθούν ειδικές προβλέψεις για τα έργα κάτω του κοινοτικού ορίου.

ΙΙ- ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Οι παρατηρήσεις υποδιαιρούνται σε τρία μέρη:

- (Α) Το στάδιο ανάθεσης,
- (Β) το στάδιο εκτέλεσης και
- (Γ) την επίλυση διαφορών.

Ειδικά για την τρίτη ενότητα των παρατηρήσεών μας επί των θεμάτων επίλυσης διαφορών υποβάλλουμε συνημμένα την από 12-2-2016 (Α.Π. ΣΑΤΕ: 29765) επιστολή του Συνδέσμου μας προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης στην οποία περιγράφονται πλήρως οι θέσεις του ΣΑΤΕ επί θεμάτων δικαστικής προστασίας κατά την ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων έργων.

II - Α. ΣΤΑΔΙΟ ΑΝΑΘΕΣΗΣ

1. Άρθρο 24 και άρθρο 277, παρ. 3γ:

Συγκρούσεις συμφερόντων

Να απαλειφθεί η φράση «*εκ πλαγίου δε έως και τετάρτου βαθμού*» διότι διευρύνει ανεπίτρεπτα τον κύκλο των προσώπων που εμπλέκονται σε συγκρούσεις συμφερόντων.

2. Άρθρο 24 και άρθρο 277, παρ. 4:

Συγκρούσεις συμφερόντων

Να απαλειφθούν οι λέξεις «*οικογενειακά*», και «*ή άλλα κοινά συμφέροντα*» διότι αφενός μεν δημιουργούν αοριστία και μπορεί να οδηγήσουν σε αυθαίρετες ερμηνείες, αφετέρου δε δεν περιλαμβάνονται στο αντίστοιχο άρθρο 24 της Οδηγίας. Να προστεθεί η λέξη «*χρηματοοικονομικά*», που υπάρχει στην Οδηγία.

3. Άρθρο 24 και άρθρο 277, παρ. 4γ:

Συγκρούσεις συμφερόντων

Η περίπτωση (γ) να αναδιατυπωθεί ώστε ο τυχόν συμβατικός δεσμός να είναι επιλήψιμος εφόσον διαπιστωθεί να υπάρχει κατά την έναρξη της διαδικασίας σύναψης της Σύμβασης και όχι 12 μήνες νωρίτερα.

4. Άρθρο 48

Ελάχιστο περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης

Παράγραφος 7-η:

Θα πρέπει να προβλεφθεί ειδικό άρθρο για την τήρηση των όρων Υγιεινής και Ασφάλειας, ενώ επίσης πρέπει να υπάρχει προεκτίμηση δαπανών κατά την σύνταξη του προϋπολογισμού των έργων στις ακόλουθες διακριτές κατηγορίες άρθρων: Εγκαταστάσεις - Συντήρηση Έργων - Εφαρμογή Προγράμματος Ποιότητας.

5. Άρθρο 67

Εγγυήσεις

Στο τέλος της παραγράφου 7 προστίθεται παράγραφος 8 ως εξής:

"8. Από την έναρξη ισχύος του νόμου για όλα τα εν εξελίξει έργα ισχύουν οι προβλέψεις του παρόντος άρθρου εκτός και εάν έχουν κινηθεί διαδικασίες έκπτωσης του αναδόχου".

6. Άρθρο 68 παρ. 3γ:

Λόγοι αποκλεισμού

Η διατύπωση «επαρκώς εύλογες ενδείξεις» είναι αόριστη και επιδέχεται παρερμηνείες. Να αντικατασταθεί από την φράση «επαρκείς αποδείξεις».

7. Άρθρο 68 παρ. 3γ και 3η:

Λόγοι αποκλεισμού

Τα αναφερόμενα στις περιπτώσεις γ και η, να προκύπτουν από αμετάκλητη δικαστική απόφαση.

8. Άρθρο 68, παρ. 6:

Λόγοι αποκλεισμού

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 6 είναι αρκετά γενικό και ασαφές. Προτείνουμε να αντικατασταθεί ως εξής:

*"6. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης οποιονδήποτε οικονομικό φορέα εάν αυτές μπορούν να αποδείξουν, με κατάλληλα μέσα, ότι ο οικονομικός φορέας έχει διαπράξει σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα, το οποίο θέτει εν αμφιβόλω την ακεραιότητά του. **Ως κατάλληλα αποδεικτικά μέσα νοούνται τελεσίδικες αποφάσεις αρμόδιων δικαστηρίων ή πειθαρχικών οργάνων, στων οποίων την δικαιοδοσία εμπίπτει ο οικονομικός φορέας, ή πράξεων των αρμόδιων υπηρεσιών του Μητρώου όπου τηρείται το αντίστοιχο πτυχίο του οικονομικού φορέα.**"*

9. Άρθρο 69 παρ. 2:

Αποκλεισμός οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις

Προτείνεται η μέγιστη περίοδος αποκλεισμού να περιοριστεί σε τρία (3) έτη και ένα (1) έτος αντίστοιχα.

10. Άρθρο 71 παρ. 8:

Κοινοπραξίες Αναβάθμισης

Πρέπει να διορθωθούν τα εδάφια της παρ. 8 του άρθρου 71, που ορίζουν ότι τα ποσοστά συμμετοχής των εργοληπτικών επιχειρήσεων που συνιστούν αναβαθμισμένη κοινοπραξία ανέρχονται στο 30% (ή στο 25%) στα κέρδη και τις ζημίες της κοινοπραξίας. Η διατύπωση αυτή έχει αποτελέσει αιτία για μεγάλη σύγχυση κατά το παρελθόν, διότι διατυπώθηκαν εσφαλμένες απόψεις – ακόμη και από δικαστικές αποφάσεις – ότι το ποσοστό αυτό αφορά τον συνολικό προϋπολογισμό του έργου και όχι εκάστης επιμέρους κατηγορίας για την εκτέλεση των εργασιών της οποίας συνιστάται ενδοκατηγοριακή κοινοπραξία αναβάθμισης ορίων. Μετά από νομολογιακές διακυμάνσεις, το ζήτημα αυτό επιλύθηκε ορθώς – ότι δηλαδή το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής στην ενδοκατηγοριακή κοινοπραξία αναβάθμισης αφορά τον προϋπολογισμό της κατηγορίας και όχι του συνολικού έργου - από την υπ' αριθ. 267/2015 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, η οποία αποφάνθηκε ειδικώς τα εξής (σκ. 6 *in fine*): **«Από την τελευταία αυτή διάταξη η οποία, καταρχήν, αναφέρεται σε αμιγές έργο που υπάγεται σε μία αποκλειστικά κατηγορία, συνάγεται ότι, σε περίπτωση μικτού έργου, για το οποίο καλούνται εργοληπτικές επιχειρήσεις από περισσότερες κατηγορίες, η σύσταση αναβαθμισμένης κοινοπραξίας μπορεί να αφορά σε μία κατηγορία εργασιών, οπότε και το ανωτέρω προβλεπόμενο ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής υπολογίζεται με βάση τον προϋπολογισμό αυτής της κατηγορίας εργασιών και όχι με βάση τον συνολικό προϋπολογισμό του έργου».**

Προς τον σκοπό της αποφυγής παρόμοιων συγχύσεων στο μέλλον, η διατύπωση της διάταξης πρέπει να τροποποιηθεί επί τη βάση των αντίστοιχων διατάξεων του ίδιου άρθρου, που αφορούν άλλους τύπους κοινοπραξιών εντός της ίδιας κατηγορίας, όπου ρητώς τονίζεται ότι **«αν το έργο περιλαμβάνει εργασίες περισσότερων κατηγοριών το εν λόγω ποσοστό αναφέρεται στον προϋπολογισμό της κάθε κατηγορίας»** (άρθρ. 128 παρ. 7 *in fine*).

11. Άρθρο 93:

Σύστημα προσφοράς που περιλαμβάνει μελέτη και κατασκευή

1. Με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 93 συντελείται μία άνευ όρων και περιορισμών διεύρυνση της εφαρμογής του συστήματος «μελέτη – κατασκευή». Οι δύο κυριότερες προϋποθέσεις εφαρμογής του υπό το ισχύον καθεστώς, ήτοι πρώτον ο περιορισμός του σε συγκεκριμένες ειδικώς προσδιοριζόμενες κατηγορίες έργων και δεύτερον η προηγούμενη έγκριση της εφαρμογής του με απόφαση του Υπουργού Υ.ΜΕ.ΔΙ. κατόπιν εισήγησης του Συμβουλίου Κατασκευών της Γ.Γ.Δ.Ε., αίρονται με τη νέα ρύθμιση. Η προϋπόθεση που θέτει η παράγραφος 2 του άρθρου 93 δύναται να πληρωθεί σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση δημοπρατούμενου έργου και δεν συνδέεται με τη φύση του δημοπρατούμενου έργου. Επομένως, θεωρητικώς, όλα τα έργα δύνανται να δημοπρατηθούν με το σύστημα «μελέτη – κατασκευή».

Η σχεδόν απεριόριστη διεύρυνση της εφαρμογής του δημιουργεί σοβαρά προβλήματα και κινδύνους. Το σύστημα «μελέτη – κατασκευή» είναι από τη φύση του εξαιρετικό σύστημα και ως τέτοιο πρέπει να εφαρμόζεται. Οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η περιορισμένη και κατ' εξαίρεση εφαρμογή του είναι οι εξής: α) Ενέχει μεγάλο βαθμό υποκειμενικής κρίσης, η οποία οδηγεί σε καταστρατηγήσεις της νομοθεσίας και των αρχών της αμεροληψίας και της δίκαιης κρίσης και, συνακολούθως, σε διαβλητά αποτελέσματα. β) Είναι απολύτως άστοχο και άσκοπο σε έργα που κατασκευάζονται με γνωστές και ελεγμένες κατασκευαστικές μεθόδους (η συντριπτική πλειονότητα), όπου η εφαρμογή του προκαλεί μεγαλύτερο κόστος και χρονικές καθυστερήσεις. γ) Δημιουργεί δυσβάστακτο κόστος για την πλειονότητα των μικρομεσαίων εργοληπτικών επιχειρήσεων, οι οποίες δεν δύνανται να ανταποκριθούν στην αυξημένη δαπάνη της ανάθεσης και εκπόνησης μελετών για τη συμμετοχή σε διαγωνισμούς με το σύστημα «μελέτη – κατασκευή». Αυτοί οι λόγοι είχαν καταστήσει αναγκαίο τον περιορισμό της εφαρμογής του σε συγκεκριμένες κατηγορίες έργων, όπου είχε διαπιστωθεί ότι ήταν σκόπιμη η χρήση του για την επίτευξη του βέλτιστου αποτελέσματος· η δε κρίση περί της σκοπιμότητας και αναγκαιότητας εφαρμογής του ανατέθηκε στον ίδιο του Υπουργό Υ.ΜΕ.ΔΙ., κατόπιν εισήγησης του Συμβουλίου Δημοσίων Έργων του Υ.ΠΥ.ΜΕ.ΔΙ.. Πλέον, αυτές οι ουσιωδέστατες ουσιαστικές και διαδικαστικές δικλίδες ασφαλείας καταργούνται. Η κάθε αναθέτουσα αρχή θα αποφασίζει για την εφαρμογή του συστήματος «μελέτη – κατασκευή» ουσιαστικά κατά το απολύτως δοκούν, εφόσον τα θεσπιζόμενα από τον νόμο κριτήρια είναι γενικά, αόριστα και εφαρμόσιμα σε κάθε έργο. Για τους λόγους αυτούς θεωρούμε πως είναι απολύτως αναγκαία η διατήρηση σε ισχύ των υφιστάμενων ρυθμίσεων, όσον αφορά τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις εφαρμογής του συστήματος «μελέτη – κατασκευή», οι οποίες, όπως έχει καταδείξει η πράξη, έχουν κατοχυρώσει ένα καθεστώς ασφάλειας δικαίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εφαρμογής του εν λόγω συστήματος δημοπράτησης.

2. Η ανάδειξη του αναδόχου γίνεται με δύο εναλλακτικούς τρόπους. Ο δεύτερος εξ αυτών ενέχει αξιολόγηση και βαθμολόγηση των τεχνικών προσφορών και εξαγωγή «ανεγμένης» προσφοράς, με μόνο περιορισμό ότι η βαθμολογία της τεχνικής προσφοράς έχει συντελεστή βαρύτητας 10%, ενώ η οικονομική προσφορά 90%.

Σύμφωνα με θεμελιώδη αρχή του δικαίου των διαγωνισμών για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, η οποία έχει διατυπωθεί επανειλημμένως σε αποφάσεις των εθνικών και κοινοτικών δικαστηρίων, η εξέταση των τεχνικών προσφορών και ειδικότερα **η αξιολόγηση και βαθμολόγησή τους με γνωστές τις οικονομικές προσφορές των διαγωνιζομένων παραβιάζει τις αρχές της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων και του πραγματικού ανταγωνισμού**, οι οποίες διέπουν τη διαδικασία ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων. Τούτο, διότι η Επιτροπή Διαγωνισμού κατά τον έλεγχο των τεχνικών προσφορών και την εκφορά της σχετικής αξιολογικής κρίσης της πρέπει να ενεργεί απολύτως ανεπηρέαστα από τη γνώση (άμεση ή έμμεση, ολική ή μερική) του ύψους της οικονομικής προσφοράς εκάστου διαγωνιζομένου και από την επίδραση που θα έχει ο συσχετισμός ύψους οικονομικής προσφοράς και αποτελέσματος της αξιολόγησης της τεχνικής προσφοράς στη διαμόρφωση του συνολικού αποτελέσματος του διαγωνισμού· αυτό, μάλιστα, ισχύει κατά μείζονα λόγο κατά το στάδιο της αξιολόγησης και βαθμολόγησης των τεχνικών προσφορών, κατά το οποίο η Επιτροπή Διαγωνισμού ενεργεί με διακριτική ευχέρεια. Εάν, συνεπώς, προβεί στην αξιολόγηση και βαθμολόγηση των τεχνικών προσφορών με γνωστές τις οικονομικές προσφορές των διαγωνιζομένων, η αξιολόγηση αυτή διενεργείται υπό την επίδραση της γνώσης των οικονομικών προσφορών – το ύψος των οποίων αποτελεί συντελεστή με μεγάλη βαρύτητα στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος του διαγωνισμού – με αποτέλεσμα να μην είναι ανεπηρέαστη στη διαμόρφωση της αξιολογικής κρίσης της, συνακολούθως δε, να παραβιάζονται εξ αυτού του λόγου οι αρχές της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων και του πραγματικού ανταγωνισμού.¹

Κατ' εφαρμογή των προαναφερθεισών θεμελιωδών αρχών, που κατοχυρώνονται σε όλες τις κοινοτικές Οδηγίες περί δημοσίων συμβάσεων, όταν η αναθέτουσα αρχή επιλέγει ως κριτήριο αναθέσεως δημοσίας συμβάσεως το προβλεπόμενο στο άρθρο 53 της αυτής οδηγίας κριτήριο της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, οφείλει, προκειμένου να διασφαλισθούν συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού, να οργανώσει κατά τέτοιο τρόπο τη διαγωνιστική διαδικασία, ώστε να καταστεί **απολύτως αδύνατος** ο επηρεασμός της αξιολογήσεως των τεχνικών προσφορών από το ύψος των οικονομικών προσφορών.² Κατά συνέπεια, διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, οι οποίες δεν διασφαλίζουν πλήρως ότι η αξιολόγηση των τεχνικών προσφορών διενεργείται και περατώνεται σε χρόνο κατά τον οποίον δεν έχουν ακόμη αποσφραγισθεί οι οικονομικές προσφορές ή, έτι περαιτέρω, προβλέπουν την αποσφράγιση των οικονομικών προσφορών πριν από την αποσφράγιση και αξιολόγηση των τεχνικών έρχονται σε ευθεία αντίθεση με το ενωσιακό δίκαιο περί δημοσίων συμβάσεων.

¹ ΕπΑν ΣτΕ 435/2012· ΣτΕ 2283/2006· Ε.Α. ΣτΕ 1236/2008, 1073/2008, 373/2007, 163/2007, 1041/2006, 226/2004 κ.ά.· πρβλ. ΕΛΣυν VI Τμ. 2733/2010 κ.ά.

² Ε.Α. ΣτΕ 435/2012 & 326/2008· πρβλ. ΣτΕ 2283/2006, 1452/2000, 2478/1997, καθώς και Ε.Α. 1234/2007, 599/2007, 374/2007, 21/2006, 44/2005, 51/2002 κ.ά.

Εν προκειμένω, η δεύτερη εναλλακτική μέθοδος ανάδειξης του αναδόχου προβλέπει ότι οι οικονομικές προσφορές αποσφραγίζονται προ της αποσφράγισης και αξιολόγησης των τεχνικών προσφορών· δηλαδή οι τεχνικές προσφορές θα αξιολογούνται και βαθμολογούνται με γνωστές τις οικονομικές προσφορές. Τούτο παραβιάζει ευθέως τις προαναφερθείσες γενικές αρχές και, ως εκ τούτου, υπάρχει ευθεία αντίθεση με το ενωσιακό δίκαιο ως προ το ζήτημα αυτό. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να τροποποιηθεί η συγκεκριμένη διάταξη και να προβλεφθεί ότι, οσάκις εφαρμόζεται η δεύτερη εναλλακτική μέθοδος ανάδειξης του αναδόχου (η οποία προβλέπει αξιολόγηση και βαθμολόγηση των οικονομικών προσφορών, επομένως ενάσκηση διακριτικής ευχέρειας από πλευράς των οργάνων της αναθέτουσας αρχής), **οι οικονομικές προσφορές αποσφραγίζονται πάντα μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αξιολόγησης και βαθμολόγησης των τεχνικών προσφορών.**

3. Στον νόμο προβλέπεται το εξής: *«Με απόφαση του Υπουργού που έχει τις αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών, ορίζονται τα κριτήρια αξιολόγησης της τεχνικής προσφοράς, η ελάχιστη επιτρεπόμενη αποδεκτή βαθμολογία και οι επί μέρους συντελεστές βαρύτητας των ως άνω κριτηρίων αξιολόγησης, ανάλογα με τη κατηγορία, το μέγεθος και το είδος του έργου».*

Η εμπειρία έχει καταδείξει ότι είναι προτιμότερο ο τύπος ανηγμένης προσφοράς να προβλέπεται στον νόμο. Τούτο συνάδει και με την ανάγκη ασφάλειας δικαίου. Για τον λόγο αυτό θα έπρεπε ο μαθηματικός τύπος να παρατίθεται στον ίδιο τον νόμο, όπως άλλωστε ισχύει και σήμερα, χωρίς να έχει προκληθεί το παραμικρό πρόβλημα αναφορικά με τον τύπο.

4. Στις υποχρεώσεις της αναθέτουσας αρχής για τα προαπαιτούμενα επιλογής του συστήματος μ/κ, παράγραφος 2, πρέπει να προστεθούν η τοπογραφική αποτύπωση και οι εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι, ενώ στην περίπτωση 5.β να μην απαιτούνται πλήρεις μελέτες αλλά να προβλέπονται προμελέτες.

12. Άρθρο 97

Προσφορά με συνδυασμό πολλαπλών κριτηρίων ανάθεσης στις δημόσιες συμβάσεις έργων

Το σύστημα αυτό δημοπράτησης αν και έχει την πρόβλεψη της πρότερης γνωμοδότησης του Συμβουλίου Δημοσίων Έργων, δημιουργεί ανησυχίες για το είδος των κριτηρίων. Τα προβλεπόμενα κριτήρια της προσφοράς όπως συντομότερου χρόνου εκτέλεσης και πολυετούς εγγύησης και συντήρησης, μετά την περάτωση του έργου δεν είναι πάντα εφικτό να εφαρμόζονται με αντικειμενικό τρόπο άρα για τον Σύνδεσμό μας δεν γίνονται αποδεκτά αφού για τον μεν χρόνο εκτέλεσης του έργου θα πρέπει να έχουμε υπερώριμα έργα (πλήρεις μελέτες, απαλλοτριώσεις, δίκτυα ΟΚΩ, αρχαιολογικές παρεμβολές κ.λ.π.) για τις δε εγγυητικές επιστολές μακρόχρονης εγγύησης και συντήρησης θα υπάρχει σημαντικός περιορισμός του ανταγωνισμού λόγω απροθυμίας των τραπεζών να εκδίδουν τέτοιου τύπου εγγυητικές επιστολές σε μικρότερου μεγέθους επιχειρήσεις.

Ειδικότερα, για την εφαρμογή του εν λόγω συστήματος πρέπει να τεθούν προαπαιτούμενα ΠΡΙΝ την δημοπράτηση του έργου με το σύστημα των πολλαπλών κριτηρίων όπως: διαθέσιμοι χρηματοδοτικοί πόροι, εξασφάλιση ΟΚΩ, αρχαιολογικές μελέτες, μελέτη εφαρμογής ενώ θα πρέπει να έχουν συντελεστεί οι απαλλοτριώσεις και η αρχαιολογική έρευνα.

13. Άρθρο 106 και άρθρο 335: **Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές**

Η θέσπιση συστήματος εντοπισμού και αποκλεισμού των υπερβολικά χαμηλών προσφορών πρέπει να έχει ως γνώμονα την αρχή της αντικειμενικότητας. Η παραχώρηση διακριτικής ευχέρειας στις αναθέτουσες αρχές να αξιολογούν αυτές πότε μία προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή και εάν η υποβληθείσα αιτιολόγηση απαντά επί των ερωτημάτων του επιχειρηματικά βιώσιμου της οικονομικής προσφοράς, αποτελεί «λευκή επιταγή» για αυθαιρεσίες και ανομίες κάθε μορφής. Στην Ελλάδα υπάρχει το πολύ δυσάρεστο προηγούμενο του συστήματος των υποκειμενικών αιτιολογήσεων του Ν. 2229/1994, το οποίο έχει συνδεθεί με μνήμες φαυλότητας, αυθαιρεσίας και διαφθοράς. Κατά το σύστημα εκείνο η αναθέτουσα αρχή αποφάσιζε με δικά της, απολύτως ανέλεγκτα εν τοις πράγμασι κριτήρια, πρώτον ποιο ήταν το όριο της έκπτωσης πέραν του οποίου μία οικονομική προσφορά χαρακτηριζόταν ως υπερβολικά χαμηλή και, δεύτερον, εάν θα γινόταν μία αιτιολόγηση αποδεκτή ή μη. Στους διαγωνισμούς εμφανίσθηκαν φαινόμενα που ήγγιζαν τη παραδοξότητα και την ιλαρότητα: Σε διαγωνισμό όπου είχαν υποβληθεί εκπτώσεις π.χ. 42,16%, 42,17%, 42,18% κ.ο.κ., αποκλειόταν η προσφορά με 42,18%, ενώ γινόταν δεκτή η προσφορά με 42,17%! Και καλείτο μετά αυτός που είχε προσφέρει 42,18% να αιτιολογήσει την προσφορά του! Η άκρα υποκειμενικότητα και το κατ' ουσία ανέλεγκτο της άσκησης της οδήγησε το σύστημα αυτό σε παταγώδη αποτυχία, με συνέπεια να αντικατασταθεί άρον άρον από τον μαθηματικό τύπο του Ν. 2576/1998. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι το ίδιο θα συμβεί και τώρα, εάν δεν θεσμοθετηθούν κανόνες αντικειμενικής και ελέγξιμης κρίσης ως προς τα δύο ουσιώδη ζητήματα του ελέγχου των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών: α) Της μεθόδου εντοπισμού των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και β) της διαδικασίας και των κριτηρίων αξιολόγησης των υποβαλλομένων αιτιολογήσεων.

Δυστυχώς, η νομοτεχνική δομή του σχετικού άρθρου του νομοσχεδίου δεν παρέχει περιθώρια αισιοδοξίας: Δεν περιλαμβάνεται εξουσιοδοτική διάταξη για εξειδίκευση, με την εφαρμογή κάποιας παραμετροποιημένης μεθόδου, της διαδικασίας εντοπισμού των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και αξιολόγησης των υποβαλλομένων αιτιολογήσεων. Τούτο σημαίνει ότι, πρώτον, με την παρούσα εκδοχή του νομοσχεδίου υπάρχει απόλυτη διακριτική ευχέρεια των αναθετουσών αρχών ως προς το κρισιμότερο αυτό ζήτημα και, δεύτερον, δεν παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για ρύθμιση των συγκεκριμένων ζητημάτων με υπουργική απόφαση. Η μόνη δυνατότητα που απομένει είναι να ρυθμισθούν μέσω προτύπων τευχών διακηρύξεων. Αλλά κι αυτό να συμβεί, που δεν φαίνεται πιθανό, η εναπόθεση της ρύθμισης τέτοιων κρίσιμων ζητημάτων στα έγγραφα της σύμβασης (τεύχη δημοπράτησης) ενέχει πολλούς και ιδιαίτερα σοβαρούς κινδύνους.

Θεωρούμε ότι η πρότερη λύση, που θα διασφαλίσει τη διαφάνεια, την ίση μεταχείριση και τον υγιή ανταγωνισμό, είναι η θέσπιση ενός αντικειμενικού, παραμετροποιημένου συστήματος προσδιορισμού του ορίου των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και αξιολόγησης των υποβαλλομένων αιτιολογήσεων, είτε στον ίδιο τον νόμο είτε με κανονιστική πράξη (κατά πρότιμηση υπουργική απόφαση, που είναι ένα ευέλικτο μέσο κανονιστικών ρυθμίσεων), με την ταυτόχρονη παροχή ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης προς τούτο.

Σημειώνεται ότι πριν εκσυγχρονιστεί το σύστημα κοστολόγησης/προδιαγραφών των έργων είναι εκ των πραγμάτων αδύνατη η αντικειμενική κρίση επί υποβαλλομένων αιτιολογήσεων, άρα δεν είναι εφικτή η σύνταξη ενός καθορισμένου τύπου αιτιολόγησης και ως εκ τούτου **προτείνουμε μία μεταβατική περίοδο.**

Συγκεκριμένα, προτείνουμε, **μέχρι τον προσδιορισμό των παραμέτρων αντικειμενικής αξιολόγησης των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, τη διασφάλιση των αναθετουσών αρχών από την υπογραφή συμβάσεων πολύ υψηλού ή υψηλού ρίσκου**, όπως χαρακτηρίζουμε μία σύμβαση που συνάπτεται στη βάση μίας υπερβολικά χαμηλής προσφοράς, **με την πρόβλεψη πρόσθετων προβλέψεων, οι οποίες φυσικά θα προβλέπονται στις διακηρύξεις των έργων, όπως αυξημένες πρόσθετες εγγυήσεις καλής εκτέλεσης, μη προσμέτρηση της αυξημένης πρόσθετης εγγύησης στην λήψη της προκαταβολής, αυστηρών ελέγχων από Ειδικό Σώμα Ελεγκτών ή και Εξωτερικό Σύμβουλο Επίβλεψης.**

Παράλληλα, θα πρέπει να υφίστανται τα ακόλουθα προαπαιτούμενα:

1. Να συσταθεί Ειδικό Σώμα Ελεγκτών Αιτιολόγησης που θα αποτελεί ανεξάρτητο τρίτο φορέα που δεν θα εμπλέκεται επ' ουδενί με την εκάστοτε Α.Α. Τα μέλη του θα απαρτίζουν τις Επιτροπές Ελέγχου Αιτιολογήσεων και θα προκύπτουν με κλήρωση από όλη την Περιφέρεια, με παρόμοιο σύστημα με αυτό που είχε προβλεφτεί στο Σχέδιο Νόμου "Ρέππα" (άρθρο 19) για τις μελέτες.
2. Τα πορίσματα επί των αιτιολογήσεων καθώς και οι αιτιολογήσεις, πλην των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων που αναφέρονται σε αυτές, θα αναρτώνται σε συγκεκριμένο ιστότοπο, ελεύθερα προσβάσιμο
3. Το σύστημα ανάδειξης των δυνητικά ΑΧΠ θα πρέπει να μπορεί να τροποποιείται και να βελτιώνεται, είτε συνολικά είτε μερικώς, με Υπουργική Απόφαση, ώστε να αντιμετωπίζονται γρήγορα και αποτελεσματικά φαινόμενα αστοχιών, συνεννοήσεων, εκβιασμών κ.λ.π.
4. Βασική προϋπόθεση επιτυχίας κάθε συστήματος δημοπράτησης και ανάδειξης αναδόχου αποτελεί η συνθήκη οι Οικονομικές Προσφορές να αποσφραγίζονται την ίδια ημέρα που γίνεται και η επίδοσή τους.

Εάν μία αιτιολόγηση κριθεί ανεπαρκής θα πρέπει να αποστέλλεται ενημέρωση στο ΜΕΕΠ για 3μηνη/6μηνη αναστολή δυνατότητας συμμετοχής σε διαγωνισμούς, θα καταπίπτει η εγγυητική συμμετοχής κ.ο.κ.

14. Άρθρο 109 :

Κατάθεση προσφοράς

1. Άρθρ. 109 παρ. 1 β: Δεν διευκρινίζεται στο κείμενο του νόμου αν σε περίπτωση δημοπρασίας άνω του ορίου εφαρμογής του Οδηγίων περί δημοσίων συμβάσεων η κατάθεση της προσφοράς στην επιτροπή διαγωνισμού θα πρέπει να γίνεται από τα ίδια πρόσωπα που περιοριστικώς ορίζονται για την κατάθεση προσφορών σε διαγωνισμούς κάτω του ορίου.

2. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 ορίζει ότι «*κατά της απόφασης έγκρισης του αποτελέσματος της δημοπρασίας χωρεί ένταξη κατά το άρθρο 139*». Το άρθρο 139 είναι απολύτως άσχετο. Μάλλον έχει γίνει σύγχυση με παλαιότερη αρίθμηση. **Πρέπει να διορθωθεί.**

15. Άρθρο 116, παρ. 5:

Κατακύρωση - σύναψη σύμβασης

Να προστεθεί η φράση, με υπαιτιότητά του, ως εξής:

"5. Αν ο ανάδοχος, **με υπαιτιότητά του**, δεν προσέλθει για την υπογραφή του εγγράφου συμφωνητικού ή δεν προσκομίσει τα απαιτούμενα από στοιχεία και δικαιολογητικά κατακύρωσης και . . . "

16. Άρθρο 119:

Ματαίωση διαδικασίας

Οι προβλεπόμενοι στην παρ. 1 του άρθρου 119 λόγοι ματαίωσης (ακύρωσης) του διαγωνισμού είναι πάρα πολύ ευρείς και ουσιαστικά παρέχουν στην αναθέτουσα αρχή δικαίωμα άνευ όρων ακύρωσης διεξαχθέντος διαγωνισμού. Ειδικά η περίπτωση γ' («αν οι οικονομικές και τεχνικές παράμετροι που σχετίζονται με τη διαδικασία ανάθεσης άλλαξαν ουσιωδώς και η εκτέλεση του συμβατικού αντικειμένου δεν ενδιαφέρει πλέον την αναθέτουσα αρχή ή τον φορέα για τον οποίο προορίζεται το υπό ανάθεση αντικείμενο») είναι τόσο ευρεία, γενική και αόριστη, ώστε να επιτρέπει στην αναθέτουσα αρχή την ακύρωση οποιουδήποτε διαγωνισμού κατά το δοκούν.

17. Άρθρο 138:

Παράβολο ένστασης

Ορίζεται παράβολο χιλίων ευρώ (€ 1.000) για άσκηση ένστασης σε διαγωνισμούς κάτω των 60.000 ευρώ (!!!!), χωρίς να ορίζεται τίποτα για τις ενστάσεις στους διαγωνισμούς άνω των 60.000 ευρώ! Προφανώς έχει γίνει λάθος, αλλά σε κάθε περίπτωση είναι υπερβολικό το ποσό των 1.000 ευρώ για την άσκηση μιας απλής ένστασης στον διαγωνισμό.

18. Άρθρο 142 και άρθρο 344, παρ. 2:

Υπεργολαβία

Η δυνατότητα απ ευθείας καταβολής στον υπεργολάβο από τον κύριο του έργου του υπεργολαβικού ανταλλάγματος με αίτημα του υπεργολάβου διακινδυνεύει την φύση της υπεργολαβικής σύμβασης και θα δημιουργήσει προβλήματα, τόσο θεωρητικά όσο και πρακτικά κατά την εφαρμογή της.

Προτείνουμε να προστεθεί ότι για την απ' ευθείας πληρωμή στον υπεργολάβο απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του αναδόχου χορηγούμενη μετά την ανάθεση της σύμβασης.

II - Β. ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

19. Άρθρο 147 παρ. 2:

Υπογραφή σύμβασης

Στο τέλος να προστεθεί ότι «*Η ανωτέρω ειδική κύρωση επιβάλλεται μετά την εξάντληση των ενδίκων μέσων από τον εκπεσόντα ανάδοχο και την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης*».

20. Άρθρο 147, παρ.4:

Υπογραφή σύμβασης

Να προστεθεί η φράση, με υπαιτιότητά του, ως εξής:

*"4. Αν ο ανάδοχος **με υπαιτιότητά του**, δεν προσέλθει για την υπογραφή του εγγράφου συμφωνητικού ή δεν προσκομίσει τα απαιτούμενα από στοιχεία και δικαιολογητικά κατακύρωσης και . . . "*

21. Άρθρο 148

Διοίκηση του έργου – Επίβλεψη

Για την Διοίκηση έργου - επίβλεψη να υπάρξει πρόβλεψη εξαίρεσης της ανάγκης παραλαβής των αφανών εργασιών από τριμελή επιτροπή τεχνικών υπαλλήλων για τα μικρά έργα.

22. Άρθρο 148

Διοίκηση του έργου – Επίβλεψη

Θα πρέπει να προστεθεί η δυνατότητα εκχώρησης αρμοδιοτήτων Δ.Υ. σε ιδιωτικούς εξειδικευμένους οίκους.

23. Άρθρο 149:

Υπερημερία κυρίου του έργου

Προς αποφυγή αμφισβητήσεων που έχουν ήδη ταλανίσει και τη νομολογία των Δικαστηρίων, προτείνεται να προδιαγραφεί το ελάχιστο αποδεκτό περιεχόμενο της οχλήσεως (ειδική αναφορά των πραγματικών περιστατικών που συγκροτούν την υπερημερία του Κ.τ.Ε, αναφορά του είδους των ζημιών των οποίων ο ανάδοχος θα αιτηθεί στο μέλλον την αποκατάσταση, χωρίς ανάγκη προσδιορισμού του συγκεκριμένου ύψους των ζημιών, ο οποίος δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί παρά μόνον σε προεκτιμώμενο, μη δεσμευτικό, ύψος).

Η προτεινόμενη διάταξη σύμφωνα με την οποία η όχληση «υποβάλλεται μετά την έναρξη της υπερημερίας του Κ.τ.Ε άλλως είναι πρόωρη και δεν επιφέρει έννομα αποτελέσματα» είναι προβληματική, ιδίως σε περιπτώσεις που λόγω της φύσεώς της η υπερημερία του Κ.τ.Ε για συγκεκριμένο λόγο (λ.χ καθυστέρηση απαλλοτριώσεων) μπορεί να εκδηλώνεται σε διαφορετικούς χρόνους ανά σημείο ή τμήμα του έργου ανάλογα με το συμβατικό χρονοδιάγραμμα. Προτείνεται η διαγραφή της συγκεκριμένης προβλέψεως, άλλως η τροποποίηση αυτής ώστε να καθίσταται σαφές ότι απαιτείται η άπαξ υποβολή οχλήσεως για την ίδια αιτία υπερημερίας του Κ.τ.Ε μετά την εκδήλωσή της καθ' οιονδήποτε τρόπο για πρώτη φορά στο εκάστοτε έργο.

Κυρίως όμως, είναι απολύτως αναγκαίο να περιληφθεί ειδική ρύθμιση για την υποβολή του αιτήματος αποζημιώσεως του αναδόχου σε περίπτωση υπερημερίας του Κ.τ.Ε κατ' απόκλιση από την γενικώς ισχύουσα ρύθμιση του άρθρου 189 του σχεδίου νόμου (πρώην 75Α του νόμου 3669/08). Ειδικότερα, προτείνεται να προβλεφθεί ότι το αίτημα αποζημιώσεως του αναδόχου λόγω υπερημερίας του Κ.τ.Ε θα υποβάλλεται σε εύλογο χρόνο από την άρση όλων των λόγων που συγκροτούν την υπερημερία του Κ.τ.Ε και έχουν επισημανθεί στην όχληση του αναδόχου, όταν θα έχει καταστεί δυνατός ο προσδιορισμός της συνολικής αξιώσεως του αναδόχου και θα έχουν συγκεντρωθεί τα αποδεικτικά του ύψους της στοιχεία και το αργότερο με την τελική επιμέτρηση. Εάν ωστόσο κριθεί αναγκαίος ο προσδιορισμός του χρόνου υποβολής του αιτήματος, ο χρόνος αυτός δεν μπορεί να είναι μικρότερος των έξι μηνών από την άρση όλων των λόγων υπερημερίας που αναφέρονται στην όχληση του αναδόχου. Η ρύθμιση αυτή, εφόσον προστεθεί, θα πρέπει να έχει ισχύ και στις εν εξελίξει συμβάσεις.

Πρέπει να διευκρινισθεί ότι όχληση δεν απαιτείται για την υπερημερία από καθυστέρηση εξόφλησης λογαριασμού. Τούτο αποτελεί επιταγή του ενωσιακού δικαίου, η οποία έχει πλέον κριθεί από το ΣτΕ με την υπ' αριθ. 3526/2015 απόφασή της επταμελούς συνθέσεως. Βεβαίως, από τις ειδικές διατάξεις περί υπερημερίας κυρίου του έργου λόγω μη πληρωμής λογαριασμού έχει αφαιρεθεί η υποχρέωση υποβολής όχλησης.

24. Άρθρο 149, παρ. 1:
Υπερημερία κυρίου του έργου

Στο τέλος της παραγράφου 1 να προστεθεί: *«Η ως άνω έγγραφη όχληση πρέπει να περιέχει, με ποινή ακυρότητας, τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την υπερημερία του κυρίου του έργου και το είδος των θετικών ζημιών, των οποίων θα ζητηθεί η αποζημίωση, χωρίς να απαιτείται προσδιορισμός του ύψους αυτών».*

25. Άρθρο 149, παρ. 2:
Υπερημερία κυρίου του έργου

Στην παρ. 2 να διαγραφεί η φράση *«και προσωπικού του αναδόχου»* διότι η παράγραφος αυτή αναφέρεται μόνο στον μηχανικό εξοπλισμό. Η παρ. 2β πρέπει να διαγραφεί διότι θέτει αδικαιολόγητες προϋποθέσεις αποζημίωσης που στην ουσία αποτελούν εμπόδια αποζημίωσης. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 2δ πρέπει να διαγραφεί και να οριστεί ότι η αποζημίωση σταλιών ιδιόκτητων μηχανημάτων θα γίνεται βάσει των τιμών μονάδος των αναλυτικών τιμολογίων.

26. Άρθρο 149, παρ. 3:
Υπερημερία κυρίου του έργου

Παρ. 3: Παρατηρήσεις ως προς τον υπολογισμό της σταλίας μηχανήματος:

- Πρέπει να εισαχθεί διάταξη που να ορίζει, ως γενική αρχή, ότι: **«Ο ανάδοχος δικαιούται αποζημίωση για κάθε θετική ζημία που υπέστη από τη σταλία του μηχανήματος».**

- Να **διαγραφεί** η υποπαράγραφος 3.δ, που ορίζει ότι: «δ. Για τον καθορισμό της αποζημίωσης για την σταλία ιδιόκτητου μηχανήματος θα λαμβάνονται υπόψη ως μέγιστες αποδεκτές τιμές, αυτές που προκύπτουν από την υπό στοιχείο β.(4) αναπόσβεστη λογιστική αξία του μηχανήματος και την πραγματική εναπομένουσα λειτουργική ζωή του μηχανήματος, βάσει του εγχειριδίου του κατασκευαστή. Για τον καθορισμό της σταλίας μισθωμένου μηχανήματος θα λαμβάνονται υπόψη τα νόμιμα παραστατικά στοιχεία.»

Η αναπόσβεστη λογιστική αξία του μηχανήματος υπολείπεται της πραγματικής του αξίας και πολλές φορές είναι μηδενική. Εάν εισαχθεί αυτή η διάταξη, ο ανάδοχος θα στερείται αποζημίωσης για πραγματικές θετικές ζημιές. Δεν είναι δυνατόν να μπαίνει πλαφόν στο ύψος των θετικών ζημιών για τις οποίες θα αποζημιωθεί ο ανάδοχος και μάλιστα τέτοιας μορφής που σε πάρα πολλές περιπτώσεις θα τις εκμηδενίζει.

- Πρέπει να εισαχθεί διάταξη βάσει της οποίας στις θετικές ζημιές για τις οποίες δικαιούται αποζημίωση ο ανάδοχος περιλαμβάνονται και **«οι γενικές δαπάνες μηχανήματος (τέλη κυκλοφορίας, ασφάλιση μηχανήματος) και εν γένει κάθε πάγια δαπάνη της επιχείρησης για τη νόμιμη και αποδοτική λειτουργία του μηχανήματος»**.

27. Άρθρο 152

Υποχρεώσεις μελών αναδόχου κοινοπραξίας

Στις υποχρεώσεις των μελών της κξιας να προβλεφθούν:

A) Η δυνατότητα διακριτής τιμολόγησης και Β) Η δυνατότητα περισσότερων του ενός εκπροσώπων.

28. Άρθρο 153

Πειθαρχικές ευθύνες διοικητικών οργάνων

Θα πρέπει να προστεθούν προβλέψεις πειθαρχικών ευθυνών διοικητικών οργάνων στις περιπτώσεις των ενστάσεων, των αιτήσεων θεραπείας και των ΠΠΑΕ

29. Άρθρο 154:

Σύμβουλοι

Η σύμβαση συμβούλου είναι δημόσια σύμβασης υπηρεσιών. Δεν είναι δυνατόν να ανατίθενται χωρίς διαγωνισμό, ακόμη και όσες είναι κάτω του ορίου εφαρμογής των κοινοτικών Οδηγιών περί δημοσίων συμβάσεων.

30. Άρθρο 158 παρ. 2:

Σύμπραξη στην κατασκευή του μελετητή - Πρόσθετες εγγυήσεις - Ευθύνη

Η πρώτη πρόταση να τροποποιηθεί ως εξής:

“Επιτρέπεται η τροποποίηση της εγκεκριμένης μελέτης, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου, ~~για τη διόρθωση σφαλμάτων της ή τη συμπλήρωση ελλείψεων της ή για λόγους που υπαγορεύονται από απρόβλεπτες περιστάσεις. για λόγους επικαιροποίησής της εφόσον έχουν τροποποιηθεί οι συνθήκες ή εφόσον~~

παρουσιάζονται διαφορετικές από τις προβλεφθείσες συνθήκες παρά την εκτέλεσης των προκαταρκτικών ερευνών. Προς . . . . "

31. Άρθρο 158 παρ. 4:

Σύμπραξη στην κατασκευή του μελετητή - Πρόσθετες εγγυήσεις - Ευθύνη

Δεν νοείται ασφαλιστική κάλυψη της μελέτης. Θα πρέπει να προβλέπεται ασφαλιστική κάλυψη επαγγελματικού κινδύνου του μελετητή.

32. Άρθρο 161, παρ. 7, πρώτο εδάφιο:

Προθεσμίες

Να προστεθεί η φράση "σε τέτοια περίπτωση", δηλαδή:

*"Η Προϊσταμένη Αρχή μπορεί αυτεπάγγελα με ή χωρίς εισήγηση της Δ.Υ. να αποφασίσει τη χορήγηση παράτασης της συνολικής προθεσμίας περαιώσεως μέχρι την αποκαλούμενη οριακή προθεσμία και ο ανάδοχος, **σε τέτοια περίπτωση**, είναι υποχρεωμένος να συνεχίσει την κατασκευή του έργου. ..."*

33. Άρθρο 161, παρ. 7 :

Προθεσμίες

Να τεθεί ως ορισμός της οριακής προθεσμίας το ήμισυ της αρχικής προθεσμίας και μόνον, χωρίς να συνυπολογίζεται οποιαδήποτε παράταση.

34. Άρθρο 161, παρ. 10 :

Προθεσμίες

Η πρόβλεψη ότι το αίτημα του αναδόχου προς την Διευθύνουσα Υπηρεσία πρέπει να υποβάλλεται τουλάχιστον ένα μήνα πριν από τη λήξη της ισχύουσας συνολικής προθεσμίας περαιώσεως του έργου πρέπει να καταργηθεί και να προβλεφθεί μόνον το **εντός της εγκεκριμένης προθεσμίας** χωρίς άλλον περιορισμό. Δηλαδή:

*"10. Η έγκριση των παρατάσεων προθεσμιών γίνεται από την προϊσταμένη αρχή, ύστερα από αίτημα του αναδόχου στην Διευθύνουσα Υπηρεσία. Το αίτημα πρέπει να υποβάλλεται ~~τουλάχιστον ένα μήνα πριν από τη λήξη της ισχύουσας~~ **εντός της** συνολικής προθεσμίας περαιώσεως του έργου. . . ."*

35. Άρθρο 163, παρ.2:

Επιτάχυνση εργασιών - Ρήτρα πρόσθετης καταβολής (πριμ)

Το δεύτερο εδάφιο να τροποποιηθεί ως εξής:

". . . Σε κάθε περίπτωση για την συμπερίληψη στα Συμβατικά Τεύχη της πρόσθετης καταβολής απαιτείται η προηγούμενη έκδοση απόφασης του Υπουργού ΥΠΥΜΕΔΙ μετά από γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου. "

36. Άρθρο 164, παρ. 7:
Προκαταβολές

Η δεύτερη πρόταση να γίνει ως εξής:

*"Οι πληρωμές από το δεσμευμένο αυτόν λογαριασμό γίνονται με επιταγές του αναδόχου **ή εντολές εμβασμάτων** μετά από σχετική παροχή σύμφωνης γνώμης της διευθύνουσας υπηρεσίας προς την τράπεζα."*

37. Άρθρο 165 παρ. 2:
Έλεγχος επιμετρήσεων

Απαλείφθηκε η βελτιωτική τροποποίηση της ομάδας εργασίας και της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για επιστροφή προς διόρθωση και συμπλήρωση των επιμετρήσεων εντός μηνός από την υποβολή τους και επαναφέρθηκε το παλαιό καθεστώς της τρίμηνης προθεσμίας επιστροφής τους. Αυτή ήταν μία σημαντική βελτίωση, που επιτάχυνε κατά δύο μήνες τη διαδικασία έγκρισης των επιμετρήσεων, περιορίζοντας τις καθυστερήσεις που οφείλονται σε αδράνεια της Υπηρεσίας. Δυστυχώς, με την απάλειψη αυτών των βελτιωτικών τροποποιήσεων, τις οποίες είχε επεξεργασθεί και επί των οποίων είχε ομοφωνήσει η ομάδα εργασίας του ΥΠΥΜΕΔΙ, επανερχόμεθα στο παλαιό καθεστώς των άσκοπων σε βάρος του αναδόχου καθυστερήσεων της Υπηρεσίας.

Προτεινόμενη Διατύπωση:

"2. Μέχρι το τέλος κάθε μήνα, ή σε άλλη χρονική περίοδο που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, ο ανάδοχος συντάσσει επιμετρήσεις κατά διακριτά μέρη του έργου για τις εργασίες που εκτελέστηκαν τον προηγούμενο μήνα. Η επιμέτρηση περιλαμβάνει για κάθε εργασία συνοπτική περιγραφή της με ένδειξη του αντίστοιχου άρθρου του τιμολογίου ή των πρωτοκόλλων κανονισμού τιμών μονάδας νέων εργασιών που εκτελέστηκαν και τα αναγκαία γι' αυτό επιμετρητικά σχέδια, στοιχεία και διαγράμματα, με βάση τα στοιχεία απευθείας καταμέτρησης των εργασιών ή των πρωτοκόλλων της παραγράφου 3.

Οι επιμετρήσεις, συνοδευόμενες από τα αναγκαία επιμετρητικά στοιχεία και σχέδια, σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, υποβάλλονται, από τον ανάδοχο στη διευθύνουσα υπηρεσία για έλεγχο το αργότερο είκοσι ημέρες μετά το τέλος του επομένου της εκτελέσεώς τους μηνός, αφού υπογραφούν από αυτόν με την ένδειξη «όπως συντάχθηκαν από τον ανάδοχο».

Οι επιμετρήσεις συντάσσονται με μέριμνα και δαπάνη του αναδόχου και υπόκεινται στον έλεγχο της διευθύνουσας υπηρεσίας, ο οποίος ολοκληρώνεται με την εγκριτική απόφαση της τελευταίας.

Εάν οι υποβαλλόμενες επιμετρήσεις παρουσιάζουν ελλείψεις ή σφάλματα, που καθιστούν αδύνατο τον έλεγχο ή τη διόρθωσή τους, η διευθύνουσα υπηρεσία επιστρέφει τις επιμετρήσεις στον ανάδοχο μέσα σε προθεσμία ενός μηνός και τον καλεί για τη συμπλήρωση των συγκεκριμένων ελλείψεων. Τα στοιχεία που λείπουν και κρίνονται απαραίτητα από τη διευθύνουσα υπηρεσία πρέπει να αναφέρονται στην πρόσκληση συγκεκριμένα και αριθμημένα. Ο ανάδοχος, μέσα σε ένα μήνα, υποχρεούται να επανυποβάλει τις επιμετρήσεις συμπληρώνοντας όλα τα στοιχεία που του ζητήθηκαν με την πρόσκληση. Μετά την πιο πάνω επανυποβολή των επιμετρήσεων, η διευθύνουσα υπηρεσία δεν μπορεί να τις επιστρέψει εκ

νέου στον ανάδοχο προς συμπλήρωση, αλλά υποχρεούται μέσα σε ένα μήνα να τις ελέγξει, να τις διορθώσει, να τις εγκρίνει και να τις κοινοποιήσει στον ανάδοχο.

Η διευθύνουσα υπηρεσία, μέσα σε τρεις μήνες από την υποβολή των επιμετρήσεων από τον ανάδοχο, έχει την υποχρέωση να προβεί σε έλεγχο και διόρθωση των υπολογισμών, να εγκρίνει τις επιμετρήσεις και να κοινοποιήσει στον ανάδοχο τις επιμετρήσεις που έχουν ελεγχθεί και διορθωθεί. Η κοινοποίηση αυτή θεωρείται πράξη της διευθύνουσας υπηρεσίας κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 188 και ο ανάδοχος, εάν δεν αποδέχεται τις διορθώσεις, μπορεί να ασκήσει το προβλεπόμενο δικαίωμα της ένστασης.

Οι ανωτέρω προθεσμίες α) του ενός μηνός για επιστροφή των επιμετρήσεων λόγω ελλείψεων ή σφαλμάτων, που καθιστούν αδύνατο τον έλεγχο ή τη διόρθωσή τους β) του ενός μηνός για έλεγχο, διόρθωση και έγκριση επανυποβληθεισών επιμετρήσεων και γ) της τρίμηνης προθεσμίας για τον έλεγχο διόρθωση και έγκριση επιμετρήσεων οι οποίες δεν εμπίπτουν στην περίπτωση της προθεσμίας α), δεν ισχύουν αν ο ανάδοχος έχει παραλείψει την υποβολή επιμετρήσεων σε μηνιαία βάση λόγω αποκλειστικής υπαιτιότητάς του. Στην περίπτωση αποκλειστικής υπαιτιότητας οι προθεσμίες αυτές προσαυξάνονται κατά τους μήνες (πέραν του ενός) κατά τους οποίους έχουν εκτελεστεί οιοσδήποτε εργασίες και στις οποίες αναφέρεται η υποβληθείσα επιμέτρηση.

Οι επιμετρήσεις, εάν δεν επιστραφούν εγκεκριμένες ή διορθωμένες ή για συμπλήρωση μέσα στην πιο πάνω μηνιαία προθεσμία, ή εάν, μετά την επανυποβολή τους, αυτές δεν ελεγχθούν, διορθωθούν, εγκριθούν και κοινοποιηθούν στον ανάδοχο, μέσα στην πιο πάνω μηνιαία προθεσμία, θεωρούνται αυτοδίκαια εγκεκριμένες, μόνο υπό την έννοια ότι μπορούν να συμπεριληφθούν από τον ανάδοχο σε επόμενο λογαριασμό.

Οι επιμετρήσεις του έργου, εγκεκριμένες από τη διευθύνουσα υπηρεσία ή αυτοδίκαια εγκεκριμένες, μπορεί να ελεγχθούν εκ νέου από την επιτροπή προσωρινής παραλαβής και αν διαπιστωθεί η ύπαρξη αχρεωστήτως καταβληθέντος εργολαβικού ανταλλάγματος, αυτό είναι επιστρεπτό ύστερα από σύνταξη αρνητικού λογαριασμού, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 8 του άρθρου 166. Οι αυτοδίκαια εγκεκριμένες επιμετρήσεις υπόκεινται στον έλεγχο την τυχόν διόρθωση και έγκριση της Διευθύνουσας Υπηρεσίας σε επόμενο λογαριασμό."

Επίσης θα πρέπει να προβλεφθεί ρητώς ότι η προβλεπόμενη στα δύο τελευταία εδάφια της παρ. 2 δυνατότητα ελέγχου των επιμετρήσεων από την επιτροπή προσωρινής παραλαβής, σύνταξης αρνητικού λογαριασμού κλπ δεν μπορεί να αφορά τις αφανείς εργασίες για τις οποίες συντάσσονται τα πρωτόκολλα της παρ. 3, αφού λόγω της φύσεως των υπόψη εργασιών δεν μπορεί να γίνει ποσοτική τους επαλήθευση στη τελική μορφή του έργου.

38. Άρθρο 165 παρ. 3 :

Π.Π.Α.Ε.

Είναι ιδιαίτερα κρίσιμο το ζήτημα της επιμέτρησης των αφανών εργασιών, διότι έχει εμφανισθεί πολλάκις το φαινόμενο η Υπηρεσία, ακόμη και μετά το πέρας του έργου, να επανέρχεται και να διορθώνει ποσότητες αφανών εργασιών. Απέναντι στην πρακτική αυτή ο ανάδοχος μένει ουσιαστικά απολύτως απροστάτευτος και εκτεθειμένος.

Η επιμέτρηση των **αφανών** εργασιών πρέπει σε πρώτη φάση να λαμβάνει χώρα με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η αντικειμενικότητα της καταμέτρησης. Η Επιτροπή ΠΠΑΕ αποτελεί μέτρο που εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα της επιμέτρησης. Μπορεί ο νομοθέτης

να επιλέξει και άλλο τρόπο, όπως ιδιώτες επιμετρητές ή και να επιβάλει σε κάθε περίπτωση τη συμμετοχή του Προϊσταμένου της Διευθύνουσας Υπηρεσίας ή εξουσιοδοτημένου από αυτόν προσώπου.

Αυτό που είναι εξαιρετικά σημαντικό, όμως, είναι οι ποσότητες των αφανών εργασιών, μετά την ολοκλήρωση της νόμιμης διαδικασίας επιμέτρησης (όποιας προκριθεί), να παγιώνονται-οριστικοποιούνται και τα ΠΠΑΕ να είναι υποχρεωτικό να συμπεριληφθούν αυτούσια στην οικεία επιμέτρηση. Ενόψει αυτού πρέπει να επιβάλλεται και μάλιστα επί ποινή πειθαρχικού ελέγχου στα όργανα της Διευθύνουσας Υπηρεσίας η επίκαιρη επιμέτρηση των αφανών εργασιών, διότι στην πράξη έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο η επιμέτρηση να λαμβάνει χώρα εκ των υστέρων, ήτοι μετά την εκτέλεση ή/και επικάλυψη των αφανών εργασιών.

Τα νομίμως ληφθέντα επιμετρητικά στοιχεία για τις αφανείς εργασίες πρέπει να μην μπορούν να μεταβληθούν μονομερώς από τη Διοίκηση, είτε στο στάδιο της Τελικής Επιμέτρησης είτε στο στάδιο της Παραλαβής (προσωρινής ή οριστικής). Σε κάθε περίπτωση ακόμα και αν μπορεί να υπάρξει τροποποίηση, η Δ.Υ. ή η Επιτροπή Παραλαβής να είναι υποχρεωμένη να αιτιολογήσει **ειδικά και με βάση εργασηριακά στοιχεία** τη μεταβολή στις ποσότητες αφανών εργασιών που προκρίνει.

Κατά συνέπεια, πρέπει να προβλεφθεί ρητώς ότι η προβλεπόμενη στα δύο τελευταία εδάφια της παρ. 2 δυνατότητα ελέγχου των επιμετρήσεων από την επιτροπή προσωρινής παραλαβής, σύνταξης αρνητικού λογαριασμού κλπ δεν μπορεί να αφορά τις αφανείς εργασίες για τις οποίες συντάσσονται τα πρωτόκολλα της παρ. 3, αφού λόγω της φύσεως των υπόψη εργασιών δεν μπορεί να γίνει ποσοτική τους επαλήθευση στη τελική μορφή του έργου.

Γι' αυτό, το τελευταίο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 165 πρέπει να τροποποιηθεί ως εξής:
*«Το πρωτόκολλο παραλαβής εργασιών συνοδεύει υποχρεωτικά την επιμέτρηση των σχετικών εργασιών δεν έχει εκτελεστό διοικητικό χαρακτήρα και δεν προσβάλλεται αυτοτελώς παρά μόνο από κοινού με την προσβολή της εγκριτικής πράξης της επιμέτρησης. **Οι εγγραφές που περιέχονται σε υπογεγραμμένο από την επιτροπή της παρ. 2 του άρθρου 148 Π.Π.Α.Ε., που συνοδεύει αναλυτική επιμέτρηση, δεν δύναται να αμφισβητηθούν ή τροποποιηθούν σε μεταγενέστερο έλεγχο της Δ.Υ. ή της Επιτροπής Προσωρινής ή/και Οριστικής Παραλαβής.**»*

39. Άρθρο 165 παρ. 5: Πρόωρη υποβολή τελικής επιμέτρησης

Άλλη μία σημαντική βελτιωτική τροποποίηση της ομάδας εργασίας του ΥΠΥΜΕΔΙ απαλειφθηκε, η οποία είχε καταστεί αναγκαία λόγω της εσφαλμένης εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης από τα δικαστήρια. Η έννοια της απαλειφθείσας τροποποίησης είναι ότι μία τελική επιμέτρηση που έχει υποβληθεί «πρώτως» δεν είναι άκυρη, αλλά οι σχετικές προθεσμίες εκκινούν από την πραγματική έκδοση της βεβαίωσης περαίωσης. Αυτή η τροποποίηση επιταχύνει τις διαδικασίες και κυρίως δεν επιβαρύνει τον ανάδοχο με άσκοπες και άδικες ακυρότητες, όταν ο σκοπός του νόμου (δηλ. να μην εκκινεί η δίμηνη προθεσμία για την υποβολή της τελικής επιμέτρησης πριν από την έκδοση της βεβαίωσης περάτωσης) εξυπηρετείται.

40. Άρθρο 166, παρ. 11:
Λογαριασμοί - Πιστοποιήσεις

Να προστεθεί η φράση "ή υπερβολάβους" ως εξής:

"11. Απαγορεύεται. . . Κατ' εξαίρεση επιτρέπονται: α) . . . . . προς εκτέλεση του έργου ή από παροχή εργασίας που παρασχέθηκε από εργάτες ή υπαλλήλους αυτού, **ή υπερβολάβους**, στην εκτέλεση του έργου . . . . "

41. Άρθρο 167 παρ. 22:
Αναθεώρηση

Λόγω των προβλημάτων που μπορεί να δημιουργήσει η μεταβατικότητα της διάταξης περί αναθεώρησης στις συμβάσεις που εκτελούνται πριν τον Γ τρίμηνο του 2012 και για λόγους σαφήνειας, προτείνουμε να αντικατασταθεί το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 22 του άρθρου 167 ως εξής:

"Η διάταξη εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις ανεξάρτητα του χρόνου δημοπράτησής τους, εκτός από εκείνες με χρόνο δημοπράτησης πριν το Γ' Τρίμηνο του 2012, για τις οποίες η αναθεώρηση των τιμών από το Δ' Τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν υπολογίζεται με τους ισχύοντες για το Γ' Τρίμηνο του 2012 συντελεστές αναθεώρησης **και με ελάχιστη τιμή εφαρμογής αυτών ίση με την μονάδα (1)** ».

42. Άρθρο 167:
Αναθεώρηση

Στο τέλος του άρθρου προστίθενται παράγραφοι 24 - 28 ως εξής:

"24. Συστήνεται «Εθνικό Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων» το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο τυποποιημένων και εναρμονισμένων αρχών, κανόνων και μεθόδων που υποστηρίζουν μέσω του διαδικτύου, κατά τρόπο έγκυρο, αξιόπιστο και δυναμικά εξελισσόμενο, τον προγραμματισμό, το σχεδιασμό, την κατασκευή και τη λειτουργία των τεχνικών έργων, σε θέματα όπως:

α) Η στατιστική αποτύπωση των βασικών τιμών των συντελεστών παραγωγής (παρατηρητήριο τιμών για εργατικά, υλικά, μηχανικό εξοπλισμό, κ.λπ.), που συμμετέχουν στην εκτέλεση κάθε επιμέρους εργασίας και η παρακολούθηση σε εθνικό επίπεδο της γεωγραφικής διαφοροποίησής τους, καθώς και της διαχρονικής μεταβολής τους, με δόκιμες στατιστικά μεθοδολογίες.

β) Η κατάρτιση και διαρκής ενημέρωση σύγχρονων τυποποιημένων περιγραφικών άρθρων τιμολογίων και αντιστοίχων αναλύσεων τιμών, για τη μονοσήμαντη περιγραφή, την ανάλυση της δαπάνης και την τιμολόγηση των εργασιών κατασκευής των πάσης φύσεως νέων έργων ή άλλων τεχνικών εργασιών όπως ενδεικτικά συντήρησης, αποκατάστασης βλαβών, ενεργειακών παρεμβάσεων σε υφιστάμενα έργα.

γ) Η διαμόρφωση και εφαρμογή ενός αντικειμενικού εξειδικευμένου συστήματος αναθεώρησης /αναπροσαρμογής των συμβατικών τιμών των συμβάσεων έργων, καθώς και των συμβάσεων μελετών και υπηρεσιών του ν. 3316/2005 κατά την εκτέλεσή τους, εφόσον προβλέπεται από τις σχετικές συμβάσεις.

δ) Η κατάρτιση και διαρκής ενημέρωση σύγχρονων εθνικών τεχνικών προδιαγραφών (ΕΤΕΠ) για τον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού, της εκτέλεσης, της λειτουργίας, της συντήρησης και της επίβλεψης των τεχνικών έργων λαμβανομένης υπόψη της χρήσης

δομικών προϊόντων εναρμονισμένων με τα ισχύοντα κάθε φορά ευρωπαϊκά πρότυπα, των ευρωπαϊκών τεχνικών εγκρίσεων, των κοινών τεχνικών προδιαγραφών και των διεθνών προτύπων.

ε) Η κατάρτιση και τήρηση ενός εθνικού μητρώου παραγωγών και προμηθευτών πάσης φύσεως υλικών και ειδών εξοπλισμού, που ενσωματώνονται σε δημόσια έργα και διαδικτυακής βάσης δεδομένων των υλικών και εξοπλισμού που κυκλοφορούν στην εγχώρια αγορά και διαθέτουν τις απαιτούμενες πιστοποιήσεις (CE, εθνική τεχνική έγκριση, περιβαλλοντική δήλωση προϊόντος, κ.λπ.).

στ) Η αποδελτίωση και στατιστική επεξεργασία του τελικού κόστους κατασκευής των διαφόρων τύπων τεχνικών έργων για τη διαμόρφωση αξιόπιστων δεικτών και ιστορικών στοιχείων κόστους, με βάση τα σχετικά στοιχεία που τηρούνται στα πληροφοριακά συστήματα του Δημοσίου για την παρακολούθηση της πορείας ανάθεσης και εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων για ελεγκτικούς, δημοσιονομικούς, στατιστικούς και λοιπούς σκοπούς.

ζ) Η ανάπτυξη και διαρκής ενημέρωση βάσεων δεδομένων με οποιαδήποτε άλλα στοιχεία/πληροφορίες απαιτούνται για την απρόσκοπτη λειτουργία του ΕΣ ΤΠ και ΤΙΜ ΤΕ.

25. Το Εθνικό Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων καλύπτει υποχρεωτικά τις συμβάσεις μελέτης και κατασκευής τεχνικών έργων, που ανατίθενται από αρχές ή φορείς του δημόσιου τομέα και των ΟΤΑ κάθε βαθμού και προαιρετικά τις συμβάσεις που ανατίθενται από φορείς του ιδιωτικού τομέα. Η έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων καθορίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Η ένταξη των ιδιωτικών έργων στο Εθνικό Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων μπορεί να γίνει με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

26. Για την ανάπτυξη, λειτουργία, διαρκή ενημέρωση και υποστήριξη του Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προ-διαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων συστήνεται ειδικός Φορέας (Φορέας) με την επωνυμία «Εταιρία Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων». Η Εταιρία αυτή θα έχει τη μορφή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα, και θα λειτουργεί σε ανταποδοτική βάση. Στη διοίκηση της Εταιρίας θα εκπροσωπούνται ισότιμα όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που εμπλέκονται στην παραγωγή των τεχνικών έργων περιλαμβανομένων και των μελετών και υπηρεσιών του ν. 3316/2005 (Α' 42) ή στην προαγωγή της τεχνολογίας των έργων αυτών, σύμφωνα και με τις διατάξεις του άρθρου 87 του ν. 1943/1991 (Α'50). Η Εταιρία θα τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

27. Η ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων θα συγχρηματοδοτηθεί με πόρους του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης μέσω αρμόδιων Διευθύνσεων του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Για τη μεταφορά τεχνογνωσίας, βάσεων δεδομένων, τεχνικών προδιαγραφών, μεθόδων και διαδικασιών, ο Φορέας μπορεί να συμβάλλεται με Φορείς που λειτουργούν αντίστοιχα συστήματα σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλους σχετικούς φορείς διεθνώς. Τα ιδρυτικά μέλη του Φορέα, στελέχη και εκπρόσωποι περιλαμβανομένων και αυτών, που προσφέρουν υπηρεσίες για την αρχική ανάπτυξη του συστήματος δεν μπορεί να χρηματοδοτούνται από τους πόρους αυτούς.

28. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ρυθμίζονται τα ειδικότερα θέματα που αφορούν στη συγκρότηση της Εταιρίας και στη λειτουργία και διαχείριση του ΕΣ ΤΠ και ΤΙΜ ΤΕ, στο δικτυακό τόπο τήρησής του, στη δομή, στο περιεχόμενο και στην πρόσβαση σε αυτό, στα

θέματα της οργάνωσης και διοίκησης της Εταιρίας, της εκπροσώπησης των ενδιαφερομένων μερών στη Διοίκηση της Εταιρίας, των συμπράξεων της Εταιρίας με άλλους φορείς του εξωτερικού, των παρεχόμενων υπηρεσιών και στοιχείων, της τιμολόγησης και χρησιμοποίησης των εσόδων της Εταιρίας, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.»

43. Άρθρο 170:

Ειδικά θέματα τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους. Αυξομειώσεις εργασιών – Νέες εργασίες (Προϋποθέσεις σύναψης συμπληρωματικής σύμβασης)

Παρά τη φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος με τις νέες Οδηγίες, απαλείφθηκε η συγκεκριμένη βελτιωτική τροποποίηση, που συνήδε με τις προβλέψεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, σύμφωνα με την οποία δεν απαιτείται η σωρευτική συνδρομή των προϋποθέσεων αφενός της απρόβλεπτης περίπτωσης και αφετέρου της λειτουργικής και τεχνικής αρτιότητας του έργου για τη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης, αλλά αρκεί η διαζευκτική συνδρομή τους, και επαναφέρθηκε το αυστηρό καθεστώς περί σωρευτικής συνδρομής, που ισχύει και σήμερα. Ενδέχεται εν προκειμένω να υπάρχει αντίθεση και με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.

Αιτιολόγηση:

Οι αλληλέγγυες τροποποιήσεις της νομοθεσίας και η εισαγωγή του όρου «συμπληρωματική σύμβαση» έχουν δημιουργήσει μία σύγχυση ως προς την εννοιολογική διάκριση Α.Π.Ε. και συμπληρωματικής σύμβασης. Μάλιστα υπό το σήμερα ισχύον καθεστώς υπάρχει η ρύθμιση σύμφωνα με την οποία, σε περιπτώσεις προσθέτων εργασιών, συντάσσεται Α.Π.Ε., υπογράφεται από τον ανάδοχο και ακολούθως υποβάλλεται στην προϊσταμένη αρχή σχέδιο συμπληρωματικής σύμβασης που συνοδεύεται από τον Α.Π.Ε.. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τις εργασίες του υπογεγραμμένου Α.Π.Ε., όμως δεν δικαιούται να τις πληρωθεί πριν από την υπογραφή της Σ.Σ.Ε., η οποία μπορεί να κολλήσει σε κάποιο από τα πολλά διαδικαστικά προσκόμματα. Γι' αυτό η νομοθεσία πρέπει να απλοποιηθεί και να καταστεί σαφές ότι **ο Α.Π.Ε. που εμπεριέχει πρόσθετες ποσότητες και εργασίες με αύξηση του συμβατικού οικονομικού αντικείμενου συνιστά συμπληρωματική σύμβαση**. Σ' αυτή την περίπτωση δεν χρειάζεται να υπογράφεται και κάποιο πρόσθετο συμφωνητικό, που αποκαλείται συμπληρωματική σύμβαση. Η συμπληρωματική σύμβαση είναι ο Α.Π.Ε.. Πρέπει, επίσης, να καταστεί σαφές στον νόμο, διότι έχει προκληθεί σύγχυση στη νομολογία των δικαστηρίων, ότι συμβατική υποχρέωση εκτέλεσης των νέων εργασιών υφίσταται για τον ανάδοχο μόνον όταν καταρτιστεί η συμπληρωματική σύμβαση· η δε συμπληρωματική σύμβαση καταρτίζεται μόνο μετά την έγκριση του υπογεγραμμένου από τον ανάδοχο Α.Π.Ε. ή την υπογραφή του συμφωνητικού που αποκαλείται συμπληρωματική σύμβαση. Δεν είναι δυνατόν να εξακολουθεί η εννοιολογική σύγχυση που υφίσταται σήμερα, με συνέπεια να οδηγούμεθα σε νομικά άτοπα όπου ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τις συμπληρωματικές εργασίες, όμως δεν δικαιούται να τις πληρωθεί ή όπου η έννοια της αυτοδίκαιης έγκρισης του Α.Π.Ε. έχει κριθεί ανεφάρμοστη διότι απαιτείται η σύναψη σύμβασης με την ελεύθερη εκδήλωση της συμβατικής βούλησης του αναδόχου, ενώ ταυτοχρόνως ο ανάδοχος είναι βάσει του νόμου υποχρεωμένος να εκτελέσει τις εργασίες για τις οποίες ακόμη τυπικώς δεν έχει εκδηλώσει τη συμβατική του βούληση να τις εκτελέσει.

Διατύπωση:

Άρθρο 170:

Ειδικά θέματα τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκεια τους. Αυξομειώσεις εργασιών – Νέες εργασίες

"1. Το έργο εκτελείται σύμφωνα με τη σύμβαση και τα τεύχη και σχέδια που τη συνοδεύουν. Οι συμβάσεις μπορούν να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, σε οποιαδήποτε από τις περιπτώσεις του άρθρου 143.

Συμπληρωματικές εργασίες δύνανται να είναι αυτές που είτε προβλέπονται κατ' είδος από το συμβατικό τιμολόγιο και τον προϋπολογισμό αλλά εκτελούνται σε ποσότητες μεγαλύτερες από τις προβλεπόμενες (πρόσθετες ή υπερσυμβατικές εργασίες), είτε δεν προβλέπονται καθόλου ή προβλέπονται μεν, αλλά εκτελούνται με διαφορετικό τρόπο (νέες εργασίες).

Εργασίες που προέκυψαν λόγω περιστάσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή (απρόβλεπτες περιστάσεις) νοούνται αυτές που οφείλονται σε γεγονότα ή καταστάσεις που δεν προϋπήρχαν της έγκρισης της μελέτης του έργου ή αυτές που δεν κατέστη δυνατό να επισημανθούν και ενταχθούν στο τεχνικό αντικείμενο του αρχικού έργου αν και τηρήθηκαν οι ισχύουσες διατάξεις και κανονισμοί για την εκπόνηση των μελετών και των τευχών δημοπράτησης.

Το συνολικό ποσό των εργασιών αυτών στο οποίο συμπεριλαμβάνεται και η αμοιβή για τη σύνταξη των τυχόν απαιτούμενων μελετών για τις συμπληρωματικές εργασίες απαγορεύεται να υπερβαίνει το ποσοστό του πενήντα τοις εκατό (50%) του ποσού της αξίας της αρχικής σύμβασης, χωρίς την αναθεώρηση και το ΦΠΑ.

Οι συμπληρωματικές εργασίες συνολικού ύψους μέχρι 15% της αξίας της αρχικής σύμβασης δεν θεωρούνται ως ουσιώδεις μεταβολές της σύμβασης εμπίπτουν στις σχετικές προβλέψεις του άρθρου 143 των γενικών όρων του παρόντος και υπόκειται στις διατάξεις της παρ. 2 του ίδιου άρθρου.

Για τις εργασίες των άρθρων 168 και 169 υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 143 των γενικών όρων του παρόντος νόμου, δεν απαιτείται εκ των προτέρων η σύνταξη Α.Π.Ε. της παρ. 2. ή σύμβασης για την εκτέλεση ή την πληρωμή τους.

Η εκτέλεση των συμπληρωματικών εργασιών είναι υποχρεωτική για τον ανάδοχο του έργου και, προκειμένου να υπογραφεί η σύμβαση για την εκτέλεσή τους, απαιτείται γνώμη του οικείου τεχνικού συμβουλίου. Για τον καθορισμό τιμών μονάδας στις εργασίες της συμπληρωματικής σύμβασης λαμβάνονται οι τιμές της αρχικής σύμβασης και για τον κανονισμό τιμών μονάδας στις νέες εργασίες της συμπληρωματικής σύμβασης εφαρμόζονται οι παράγραφοι 5, 6 και 7.

2. Κάθε τροποποίηση επόμενη της αρχικής συνοδεύεται από Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών (Α.Π.Ε.) που περιλαμβάνει ιδίως τις ενδείξεις των εργασιών, τις τιμές μονάδας των εργασιών, τα μεγέθη των ποσοτήτων, τις δαπάνες του προϋπολογισμού δημοπράτησης του αρχικά ανατεθέντος έργου, του προϋπολογισμού της αμέσως προηγούμενης σύμβασης και του προϋπολογισμού της προς κατάρτιση νέας σύμβασης.

Περιλαμβάνει ακόμη και το κονδύλιο των απρόβλεπτων, καθώς και την προβλεπόμενη δαπάνη για αναθεώρηση, και Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.). Οι δαπάνες για εγκεκριμένες αποζημιώσεις μη υποκείμενες σε ΦΠΑ περιλαμβάνονται σε διακριτή ενότητα του Α.Π.Ε. για την καταγραφή της οικονομικής εικόνας του έργου.

3. Τροποποιήσεις της σύμβασης χωρίς αύξηση της αξίας της μπορούν να γίνουν:

A) Με το κονδύλιο των απρόβλεπτων δαπανών που περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση καλύπτονται ιδίως δαπάνες που προκύπτουν από εφαρμογή νέων κανονισμών ή κανόνων που καθιερώθηκαν ως υποχρεωτικοί μετά την ανάθεση του έργου, καθώς και από προφανείς παραλείψεις ή σφάλματα της προμέτρησης της μελέτης ή από απαιτήσεις της κατασκευής οι οποίες καθίστανται απαραίτητες για την αρτιότητα και λειτουργικότητα του έργου ή από ανάγκη επικαιροποίησης της μελέτης του έργου, παρά την πλήρη εφαρμογή των σχετικών προδιαγραφών κατά την κατάρτιση των μελετών του έργου και υπό την προϋπόθεση να μην τροποποιείται η «φύση της σύμβασης» του έργου. Για τη διάθεση του κονδυλίου των απρόβλεπτων δαπανών συντάσσεται Α.Π.Ε. Τα ποσά των απρόβλεπτων δαπανών ανέρχονται σε ποσοστό εννέα τοις εκατό (9%) επί της αξίας της αρχικής σύμβασης, χωρίς το συνυπολογισμό των κονδυλίων αναθεώρησης και Φ.Π.Α., για έργα συνολικού προϋπολογισμού ίσου ή μεγαλύτερου του ορίου εφαρμογής της Κοινοτικής Νομοθεσίας, σύμφωνα με την απόφαση Δ17α/08/78/ΦΝ 357/3.11.1995 (ΦΕΚ 941 Β') και δεκαπέντε τοις εκατό (15%) για έργα προϋπολογισμού μικρότερου του ως άνω ορίου, σύμφωνα με την απόφαση Δ17α/07/45/ΦΝ 380/27.5.1996 (ΦΕΚ 409 Β') και μπορεί να αναπροσαρμόζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Το ποσό των απρόβλεπτων δαπανών επανυπολογίζεται κατά την υπογραφή της σύμβασης, ανάλογα με την προσφερθείσα έκπτωση, ώστε να διατηρείται σταθερή η ποσοστιαία αναλογία, σύμφωνα με το άρθρο 147.

B) Οι συμβατικές ποσότητες εργασιών μίας σύμβασης εκτέλεσης δημόσιου έργου επιτρέπεται να μειωθούν και η δαπάνη που εξοικονομείται («επί έλασσον δαπάνη») να χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση άλλων εργασιών της ίδιας εργολαβίας, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) Αναφέρεται ρητά η δυνατότητα αυτή στη διακήρυξη, τη σύμβαση και τα συμβατικά τεύχη.

β) i) Δεν τροποποιείται η «φύση της σύμβασης» της προκήρυξης, ούτε οι προδιαγραφές του έργου, όπως περιγράφονται στα συμβατικά τεύχη, ούτε να καταργείται ομάδα εργασιών της αρχικής σύμβασης, ii) δεν θίγεται η πληρότητα, ποιότητα και λειτουργικότητα του έργου και iii) δεν χρησιμοποιείται για την πληρωμή νέων εργασιών που τροποποιούν την "φύση της σύμβασης"

γ) Δεν υπερβαίνει η δαπάνη αυτή, κατά τον τελικό εγκεκριμένο Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών του έργου, ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) της συμβατικής δαπάνης ομάδας εργασιών του έργου ούτε, αθροιστικά, ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) της δαπάνης της αρχικής αξίας σύμβασης χωρίς Φ.Π.Α., αναθεώρηση τιμών και απρόβλεπτες δαπάνες. Στην αθροιστική αυτή ανακεφαλαίωση λαμβάνονται υπόψη μόνο οι μεταφορές δαπάνης από μία ομάδα εργασιών σε άλλη.

Τα ποσά που εξοικονομούνται, εφόσον υπερβαίνουν τα ανωτέρω όρια (20% ή και 10%), μειώνουν ισόποσα τη δαπάνη της αξίας σύμβασης χωρίς Φ.Π.Α., και απρόβλεπτες δαπάνες. Για τη χρήση των «επί έλασσον δαπανών» απαιτείται σε κάθε περίπτωση η σύμφωνη γνώμη του οικείου τεχνικού συμβουλίου, ύστερα από εισήγηση του φορέα υλοποίησης.

Ο προϋπολογισμός των έργων στα οποία εφαρμόζεται η παράγραφος αυτή αναλύεται σε Ομάδες Εργασιών, οι οποίες συντίθενται από εργασίες που υπάγονται σε ενιαία υποσύνολα του τεχνικού αντικειμένου των έργων, έχουν παρόμοιο τρόπο κατασκευής και επιδέχονται το ίδιο ποσοστό έκπτωσης στις τιμές μονάδας τους. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, η οποία μετά την έκδοσή της θα έχει εφαρμογή σε όλα τα ως άνω έργα, προσδιορίζονται οι Ομάδες Εργασιών ανά κατηγορία έργων.

Η παράγραφος αυτή καταλαμβάνει τις συμβάσεις έργων όλων εν γένει των αναθετουσών αρχών ή φορέων κατά την έννοια του παρόντος νόμου.

4. Όλα τα όρια ή ποσοστά του άρθρου αυτού αναφέρονται στα αρχικά ποσά και τιμές της σύμβασης μαζί με τα απρόβλεπτα και δεν περιλαμβάνονται σε αυτά αναθεώρηση τιμών, μεταγενέστερη τροποποίησή τους ή οποιαδήποτε αποζημίωση.

5. Αν στον Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών περιλαμβάνονται και εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχουν τιμές μονάδας, ο Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας συνοδεύεται από πρωτόκολλο που κανονίζει τις τιμές για τις εργασίες αυτές. Ο κανονισμός τιμών μονάδας νέων εργασιών γίνεται με υποχρεωτική εφαρμογή κατά σειρά των κατωτέρω περιπτώσεων α', β' και γ' ως εξής:

α) για εργασίες για τις οποίες υπάρχουν συμβατικές τιμές για

παρόμοιες ή ανάλογες εργασίες, οι τιμές καθορίζονται ανάλογα προς αυτές,

β) για εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχουν παρόμοιες ή ανάλογες συμβατικές τιμές αλλά περιλαμβάνονται σε εγκεκριμένα ή συμβατικά αναλυτικά τιμολόγια (αναλύσεις τιμών), οι τιμές καθορίζονται σύμφωνα με τα τιμολόγια αυτά μέχρι την τη σύσταση και λειτουργία του Ηλεκτρονικού Συστήματος Κόστους των Συντελεστών Παραγωγής Τεχνικών Έργων και

γ) για εργασίες που δεν περιλαμβάνονται στις προηγούμενες περιπτώσεις οι τιμές καθορίζονται με βάση τα πραγματικά στοιχεία κόστους μέχρι την τη σύσταση και λειτουργία του Ηλεκτρονικού Συστήματος Κόστους των Συντελεστών Παραγωγής Τεχνικών Έργων.

Η εξακρίβωση του κόστους γίνεται από επιτροπή που συγκροτείται από τη διευθύνουσα υπηρεσία και αποτελείται από τρεις (3) τεχνικούς υπαλλήλους, που έχουν την αντίστοιχη ικανότητα. Στα μέλη της επιτροπής περιλαμβάνεται και ο επιβλέπων το έργο τεχνικός υπάλληλος. Σε περίπτωση που δεν επαρκεί το τεχνικό προσωπικό η επιτροπή συγκροτείται από δύο (2) τεχνικούς υπαλλήλους, μη αποκλεισμένης της συμμετοχής στην επιτροπή του επιβλέποντα και του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η προϊσταμένη αρχή μπορεί σε κάθε περίπτωση να διατάξει τη διενέργεια δοκιμαστικών εργασιών από τον ανάδοχο και να συγκροτήσει άλλη επιτροπή από τεχνικούς υπαλλήλους για την παρακολούθηση της απόδοσης των απαραίτητων συντελεστών παραγωγής της νέας εργασίας. Στοιχεία που έχουν προκύψει για τον κανονισμό της τιμής της ίδιας εργασίας ή τμήματος αυτής του ίδιου φορέα κατασκευής του έργου ή άλλων φορέων του δημόσιου τομέα ή από δοκιμαστικές εργασίες εξακρίβωσης του κόστους άλλων εργολαβιών, δεν αποτελούν τεκμήριο για τον κανονισμό τιμών. Η περίπτωση γ' εφαρμόζεται μόνο για το μέρος της νέας τιμής που δεν μπορεί να κανονιστεί σύμφωνα με τις περιπτώσεις α' ή β'. Στην «ανάλυση της τιμής» διαχωρίζονται τα τμήματα που κανονίζονται σύμφωνα με την περίπτωση γ' από τα τμήματα που κανονίζονται σύμφωνα με τις περιπτώσεις α' ή β'.

Για εργασίες που είναι παρεμφερείς προς συμβατικές ή ήδη καθορισμένες νέες, οι τιμές κατά τα παραπάνω συντάσσονται μόνο για τα επιπλέον ή επί έλαττον στοιχεία κόστους.

Ο κανονισμός νέων τιμών γίνεται με τις βασικές τιμές ιδίως των ημερομισθίων, υλικών και μισθωμάτων μηχανημάτων σύμφωνα με τα Πρακτικά Διαπίστωσης Βασικών Τιμών υλικών εργατικών και μισθωμάτων από την Επιτροπή Διαπίστωσης Τιμών Δημοσίων Έργων Ε.Δ.Τ.Δ.Ε. του Τριμήνου Γ'12 μέχρι την τη σύσταση και λειτουργία του Ηλεκτρονικού Συστήματος Κόστους των Συντελεστών Παραγωγής Τεχνικών Έργων.. Οι προκύπτουσες από πρόσφατα στοιχεία κόστους τιμές ανάγονται στο χρόνο εκκίνησης της αναθεώρησης με αντίστροφη εφαρμογή του σχετικού τύπου της αναθεώρησης.

Οι τιμές που κανονίζονται σύμφωνα με την περίπτωση β' υπόκεινται στη σχετική έκπτωση της δημοπρασίας, ρητή ή τεκμαρτή. Η ρητή ή τεκμαρτή έκπτωση εφαρμόζεται και στην περίπτωση α', αν η έκπτωση δεν περιλαμβάνεται στην όμοια ή ανάλογη εργασία, καθώς και

στο μέρος της τιμής της περίπτωσης γ' που κανονίζεται σύμφωνα με τις περιπτώσεις α' ή β'.

Οι τιμές ιδίως των υλικών των μηχανικών εξοπλισμών, των συσκευών, που δεν περιλαμβάνονται στις βασικές τιμές, υπόκεινται στη σχετική έκπτωση της δημοπρασίας, αν αποδεδειγμένα τα είδη αυτά υπάρχουν ευρέως διαδεδομένα στο εμπόριο, πλην της περίπτωσης της διαπίστωσης των πραγματικών στοιχείων κόστους μέχρι τη σύσταση και λειτουργία του Ηλεκτρονικού Συστήματος Κόστους των Συντελεστών Παραγωγής Τεχνικών Έργων.

Στα συστήματα προσφοράς των άρθρων 93, 95 και 96 ορίζεται υποχρεωτικά στη διακήρυξη τεκμαρτή έκπτωση και για τον προσδιορισμό της λαμβάνεται υπόψη, μεταξύ των άλλων, η φύση του έργου, οι ιδιαιτερότητες και δυσκολίες των εργασιών και κάθε άλλο στοιχείο που προσιδιάζει στο συγκεκριμένο έργο.

6. Η τιμή μονάδας νέας εργασίας που κανονίζεται σύμφωνα με την περίπτωση β' της παραγράφου 6 ή το μέρος της τιμής της περίπτωσης γ', που κανονίζεται σύμφωνα με την περίπτωση β' της παραγράφου 6, μέχρι τη σύσταση και λειτουργία του Ηλεκτρονικού Συστήματος Κόστους των Συντελεστών Παραγωγής Τεχνικών Έργων ανάγεται στο επίπεδο των τιμών της προσφοράς, πολλαπλασιαζόμενη με σταθερό συντελεστή που αφορά στη συμβατική ομάδα ομοειδών εργασιών στην οποία εντάσσεται η υπόψη νέα εργασία. Ο σταθερός συντελεστής «σ» προκύπτει από τον τύπο:

$\sigma = A : B$ όπου:

A: Η δαπάνη της συμβατικής ομάδας ομοειδών εργασιών, που εντάσσεται η νέα εργασία, με τιμές του προϋπολογισμού υπηρεσίας του χρόνου δημοπράτησης του έργου ή τυχόν άλλου ισχύοντος για την εργολαβία χρόνου εκκίνησης της αναθεώρησης και

B: Η δαπάνη της συμβατικής ομάδας ομοειδών εργασιών, στην οποία εντάσσεται η νέα εργασία, με τιμές των ισχυουσών εγκεκριμένων αναλύσεων τιμών του χρόνου δημοπράτησης του έργου ή τυχόν άλλου ισχύοντος για την εργολαβία χρόνου εκκίνησης της αναθεώρησης.

Η τιμή μονάδας νέας εργασίας που από τη φύση της δεν εντάσσεται σε κάποια από τις συμβατικές ομάδες ομοειδών εργασιών καθορίζεται πολλαπλασιαζόμενη με συντελεστή που υπολογίζεται με τον ίδιο παραπάνω τύπο $\sigma = A/B$ όπου οι δαπάνες A και B αφορούν στις εργασίες του προϋπολογισμού υπηρεσίας που θεωρούνται ότι αποτελούν μια ομάδα εργασιών. Για τον υπολογισμό των δαπανών, με βάση τις οποίες προσδιορίζονται τα ανωτέρω πηλίκα λαμβάνονται υπόψη μόνο οι εργασίες εκείνες του προϋπολογισμού υπηρεσίας, οι οποίες είτε υπάρχουν αυτούσιες στις εκάστοτε ισχύουσες εγκεκριμένες αναλύσεις τιμών ή εγκεκριμένα τιμολόγια δημοπράτησης έργων είτε υπάρχουν ως αυτούσια τμήματα εργασιών των αναλύσεων ή τιμολογίων αυτών. Στις περιπτώσεις που ο προϋπολογισμός υπηρεσίας περιλαμβάνει «κατ' αποκοπήν τιμές» ή τιμές αναφερόμενες στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 92 με τα συμβατικά τεύχη εγκρίνεται υποχρεωτικά και ανάλυση της τιμής των εργασιών αυτών ή βασικών επί μέρους συνιστωσών εργασιών που επηρεάζουν άμεσα την «κατ' αποκοπήν τιμή» και που περιλαμβάνονται στις ανωτέρω ισχύουσες εγκεκριμένες αναλύσεις τιμών.

Ο ανωτέρω τρόπος καθορισμού τιμών των νέων εργασιών δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις των συστημάτων προσφοράς των άρθρων 93, 95 και 96. Με τη διακήρυξη ορίζεται γι' αυτά τα συστήματα προσφοράς σταθερός συντελεστής, που καθορίζεται με βάση τις γενικές αρχές τιμολόγησης των εργασιών στους προϋπολογισμούς υπηρεσίας από τους φορείς κατασκευής των έργων και πάντως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερος του 0,90.

Οι νέες τιμές μονάδας εργασιών που καθορίζονται με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου προσαυξάνονται με το ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους του αναδόχου που ισχύει για τη σύμβαση, αν αυτό για την περίπτωση α' της παραγράφου 6 δεν περιέχεται στην παρόμοια ή ανάλογη τιμή.

7. Οι Ανακεφαλαιωτικοί Πίνακες Εργασιών και τα Πρωτόκολλα Κανονισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών που τους συνοδεύουν συντάσσονται από τη διευθύνουσα υπηρεσία και υπογράφονται από τον ανάδοχο ανεπιφύλακτα ή με επιφύλαξη. Αν ο ανάδοχος αρνηθεί την υπογραφή, του κοινοποιείται ο ανακεφαλαιωτικός πίνακας και τα πρωτόκολλα, σύμφωνα με το άρθρο 157. Στην περίπτωση αυτή όπως και στην περίπτωση που ο ανάδοχος υπέγραψε τα σχετικά έγγραφα με επιφύλαξη, δικαιούται να υποβάλει ένσταση. Ο Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας Εργασιών και τα πρωτόκολλα νέων τιμών εγκρίνονται με ή χωρίς διορθώσεις από την προϊστάμενη αρχή, στην οποία διαβιβάζονται μαζί με την τυχόν ένσταση του αναδόχου, την αιτιολογική έκθεση για την ανάγκη των τροποποιήσεων, τον τρόπο κανονισμού των τιμών και κάθε σχετική πληροφορία. Αν έχει υποβληθεί ένσταση διατυπώνεται και η γνώμη της διευθύνουσας υπηρεσίας στο περιεχόμενο της ένστασης αυτής. Μετά την έγκριση του Ανακεφαλαιωτικού Πίνακα Εργασιών, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τις σχετικές εργασίες χωρίς αυτό να θίγει τα δικαιώματά του για επίλυση της τυχόν διαφοράς."

44. Άρθρο 171, παρ.1: **Βλάβες στα έργα - Αποζημιώσεις**

Στο δεύτερο εδάφιο πρέπει να μεταφερθεί η φράση "κλοπές ή βανδαλισμοί" μετά την φράση "βλάβες από την χρήση" , δηλαδή:

" . . . Αν το έργο ή τμήμα αυτού παραδοθεί για χρήση πριν από την παραλαβή οι **βλάβες από τη χρήση, κλοπές ή βανδαλισμοί**, εφόσον δεν οφείλονται σε κακή ποιότητα του έργου, βαρύνουν τον . . . "

45. Άρθρο 171: **Βλάβες στα έργα - Αποζημιώσεις**

Έτσι όπως είναι διατυπωμένη η διάταξη ενέχει την κίνδυνο ο ανάδοχος να στερηθεί της αποζημίωσης για υπαρκτές ζημιές οι οποίες είτε δεν καλύπτονται από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο είτε δεν αποζημιώνονται από την ασφαλιστική εταιρεία διότι η τελευταία αρνείται ή αδυνατεί. Το ορθό είναι ότι, σε περίπτωση που ο ανάδοχος έχει εκπληρώσει τη συμβατική του υποχρέωση να ασφαλίσει το έργο - εάν δεν το έχει ασφαλίσει κατά παράβαση της σχετικής συμβατικής υποχρέωσης, τότε αυτό αποτελεί λόγο έκπτωσης του αναδόχου και άλλων εννόμων και συμβατικών συνεπειών -, σε περίπτωση επέλευσης ζημίας να αποζημιώνεται κατά προτεραιότητα από την ασφαλιστική εταιρεία και ως προς την υπερβάλλουσα ζημία από τον κύριο του έργου.

Πρέπει να εισαχθεί διάταξη που θα διασφαλίζει ότι σε περίπτωση επέλευσης ζημίας **ο ανάδοχος θα αποζημιώνεται κατά προτεραιότητα από την ασφαλιστική εταιρεία και ως προς τυχόν απομένον υπόλοιπο από τον κύριο του έργου**. Η διάταξη αυτή θα μπορούσε να έχει το εξής περιεχόμενο:

"Εφόσον προβλέπεται ασφάλιση του έργου στα συμβατικά τεύχη, η τυχόν οφειλόμενη αποζημίωση από υλοποίηση συγκεκριμένου κινδύνου καλύπτεται κατά προτεραιότητα από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο και ως προς το τυχόν απομένον υπόλοιπο από τον κύριο του έργου."

46. Άρθρο 174 παρ. 7:

Έκπτωση αναδόχου

Στο τέλος της πρώτης πρότασης να προστεθεί : " . . . . μετά και την εκδίκαση της αίτησης θεραπείας." , δηλαδή:

*"7. Αν κατά της απόφασης έκπτωσης δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα ένσταση ή αν απορριφθεί η ένσταση από την αρμόδια προς τούτο προϊσταμένη αρχή, η έκπτωση καθίσταται οριστική, **μετά και την εκδίκαση της αίτησης θεραπείας.** Αν ασκηθεί, ..."*

47. Άρθρο 174 παρ.9 :

Έκπτωση αναδόχου

Να προβλεφθεί η δυνατότητα ανάκλησης της έκπτωσης του αναδόχου κατόπιν αίτησής του, αφού αυτή η πρόνοια δύναται να λειτουργήσει εις όφελος της ολοκλήρωσης του έργου χωρίς αύξηση του κόστους.

48. Άρθρο 174 παρ.10, β :

Έκπτωση αναδόχου

Το β) να αντικατασταθεί ως εξής:

"β) Καταπίπτει υπέρ του κυρίου του έργου ως ειδική ποινική ρήτρα. μέρος της κατατεθειμένης εγγυήσεως για την καλή εκτέλεση του έργου, που αντιστοιχεί στο λόγο Α/Σ, όπου Σ το χρηματικό αντικείμενο της σύμβασης, όπως διαμορφώθηκε με τον τελευταίο εγκεκριμένο συγκριτικό πίνακα και Α το ανεκτέλεστο μέρος της σύμβασης όπως προκύπτει ως διαφορά ΣΑ-Π όπου Π το σύνολο των πιστοποιούμενων εργασιών μέχρι την έκδοση της απόφασης για την έκπτωση. Στους υπολογισμούς αυτούς δεν λαμβάνονται υπόψη οι αναθεωρήσεις τιμών και ποσά για απρόβλεπτα."

49. Άρθρο 174 παρ.13 :

Έκπτωση αναδόχου

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 13 να τροποποιηθεί ως εξής:

*"Η διαδικασία **του ανωτέρω εδαφίου** της παρούσας παραγράφου, **ως προς την πρόσκληση του δεύτερου και του τρίτου μειοδότη,** δεν εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση που η προϊσταμένη αρχή κρίνει αιτιολογημένα ότι οι παραπάνω προσφορές δεν είναι ικανοποιητικές για τον κύριο του έργου, ενώ μπορεί να εφαρμόζεται αναλογικά και σε περίπτωση ολοκλήρωσης του έργου, ύστερα από αυτοδίκαιη διάλυση της σύμβασης κατόπιν πτώχευσης του αναδόχου ή διάλυση με υπαιτιότητα του κυρίου του έργου κατά τις κείμενες διατάξεις."*

50. Άρθρο 175:

Διακοπή εργασιών – Διάλυση σύμβασης

α) Κακώς διεγράφη η διάταξη, που είχε εισαχθεί από την ομάδα εργασίας του ΥΠΥΜΕΔΙ, ότι σε περίπτωση άπρακτης παρέλευσης της δεκαπενθήμερης προθεσμίας από την υποβολή δήλωσης διακοπής εργασιών αυτή λογίζεται ως σιωπηρώς αποδεκτή. Η αναφορά περί σιωπηρής αποδοχής σε περίπτωση άπρακτης παρόδου του 15ημέρου συνάδει με την κρατούσα σήμερα θέση στη νομολογία και επιλύει διαφιλονικούμενα ζητήματα. Επιπλέον, η προθεσμία απόρριψής της αυξήθηκε από 10 σε 15 ημέρες, ώστε να παρέχεται επαρκής χρόνος στη διευθύνουσα υπηρεσία να εξετάσει τη δήλωση.

β) Επίσης διεγράφη η διάταξη περί τεκμαρτής αποδοχής της αίτησης διάλυσης λόγω παρέλευσης της οριακής προθεσμίας σε περίπτωση που παρέλθει άπρακτη η τριακονθήμερη προθεσμία από την υποβολή της. Υπάρχει και στο ισχύον καθεστώς η πρόβλεψη περί αυτοδίκαιης αποδοχής της αίτησης διάλυσης. Πρόκειται περί αδόκιμης διαγραφής, διότι θα ανακύψουν ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης άνευ λόγου και αιτίας.

γ) Στην αρχικώς προβλεπόμενη ρύθμιση και συγκεκριμένα στην παράγραφο 2α περιοριζόταν το δικαίωμα του αναδόχου σε σφιχτά χρονικά όρια, ενώ λόγω της μεγάλης αβεβαιότητας στις συνθήκες εκτέλεσης των έργων, ειδικά στο αρχικό στάδιο αυτής, δεν μπορεί να περιορίζεται.

Πρόταση:

Άρθρο 175

Διακοπή εργασιών – Διάλυση της σύμβασης

"1. Η σύμβαση διαλύεται από την κοινοποίηση στον ανάδοχο διαταγής του φορέα κατασκευής του έργου για οριστική διακοπή των εργασιών, εκτός αν με τη διαταγή αυτή ορίζεται μεταγενέστερος χρόνος διάλυσης, για να εκτελεστούν οριζόμενες στη διαταγή εργασίες.

2. Ο ανάδοχος μπορεί να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης:

α. Αν μετά την υπογραφή της σύμβασης καθυστερήσει η έναρξη των εργασιών περισσότερο από τρεις (3) μήνες με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, εκτός αν στη σύμβαση ορίζεται διαφορετικά σχετικά με την έναρξη των εργασιών.

β. Αν οι εργασίες, ύστερα από την έναρξή τους, διακοπούν είτε με διαταγή είτε από υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου για διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών από την κοινοποίηση της διαταγής διακοπής στην πρώτη περίπτωση ή από την υποβολή ειδικής δήλωσης του αναδόχου στη δεύτερη.

γ. Σε περίπτωση διακοπής για καθυστέρηση πληρωμών, σύμφωνα με την παράγραφο 9 του άρθρου 166, η διάλυση μπορεί να ζητηθεί μετά δίμηνο από τη δήλωση διακοπής των εργασιών.

δ. Αν η καθυστέρηση των εργασιών χωρίς υπαιτιότητα του αναδόχου υπερβεί την οριακή προθεσμία.

Το δικαίωμα του αναδόχου για διάλυση της σύμβασης ασκείται με γραπτή αίτησή του εντός αποκλειστικής προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από το οριακό σημείο.

Στο σύστημα «Μελέτη - Κατασκευή» απαιτείται η διακοπή να καταλαμβάνει τόσο τις εργασίες κατασκευής όσο και εκείνες της μελέτης.

3. Αν υπάρχει υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, για διακοπή των εργασιών, ο ανάδοχος υποβάλλει την ειδική δήλωση διακοπής των εργασιών στο πρωτόκολλο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Με τη δήλωση αυτή:

α) Καθορίζεται συγκεκριμένα η υπαιτιότητα, που αποδίδεται στον φορέα κατασκευής ή τον κύριο του έργου, η οποία προκαλεί τη διακοπή των εργασιών.

β) Δίνονται στοιχεία για τα τμήματα του έργου που έχουν κατασκευαστεί μέχρι τη διακοπή των εργασιών και για την εκτίμηση της αξίας τους.

γ) Περιγράφονται τα τμήματα του έργου που υπολείπονται για εκτέλεση και αιτιολογείται για καθένα από αυτά η έλλειψη δυνατότητας κατασκευής, λόγω της υπαιτιότητας του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, αν πρόκειται για τέτοια περίπτωση.

Δήλωση που δεν περιλαμβάνει τα ανωτέρω στοιχεία, δεν παράγει έννομο αποτέλεσμα. Η δήλωση κοινοποιείται και στον κύριο του έργου, όταν αυτός δεν ταυτίζεται με τον φορέα κατασκευής του έργου.

4. Μετά την υποβολή της ειδικής δήλωσης, κατά την παράγραφο 3 η διευθύνουσα υπηρεσία εξακριβώνει μέσα σε δέκα πέντε (15) ημέρες τα στοιχεία της δήλωσης και εκδίδει απόφαση που αποδέχεται ή απορρίπτει το περιεχόμενο της δήλωσης. . Αν δεν εκδοθεί απόφαση επί της ειδικής δήλωσης του αναδόχου περί της διακοπής εργασιών θεωρείται ότι η δήλωση έγινε αποδεκτή, εντός της ανωτέρω προθεσμίας.

5. Αν περάσει διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών από την υποβολή της ειδικής δήλωσης του αναδόχου, για διακοπή των εργασιών με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, ή δύο (2) μηνών, σε περίπτωση καθυστέρησης πληρωμών, ο ανάδοχος μπορεί να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, τα στοιχεία των προηγούμενων παραγράφων συνεκτιμώνται για το σχηματισμό γνώμης στο αίτημα του αναδόχου.

6. Σε περίπτωση που ο ανάδοχος ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης, λόγω παρέλευσης της οριακής προθεσμίας με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, η απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας πρέπει να κοινοποιηθεί αμελλητί στον ανάδοχο μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών. Αν δεν κοινοποιηθεί απόφαση μέσα στην ανωτέρω προθεσμία, θεωρείται ότι η αίτηση έγινε δεκτή

7. Το δικαίωμα του αναδόχου για αίτηση διάλυσης της σύμβασης, στις περιπτώσεις που προβλέπονται από το στοιχείο α' και από το στοιχείο β' της παραγράφου 2, ασκείται μόνο μετά πάροδο τριών (3) μηνών από την υπογραφή της σύμβασης, αν σε αυτή δεν ορίζεται διαφορετικά σχετικά με την έναρξη των εργασιών ή από την κοινοποίηση της διαταγής διακοπής των εργασιών. Η αίτηση επιδίδεται με δικαστικό επιμελητή στη διευθύνουσα υπηρεσία και κοινοποιείται στον κύριο του έργου, όταν αυτός δεν ταυτίζεται με τον φορέα κατασκευής του έργου. Για την αίτηση αποφασίζει η διευθύνουσα υπηρεσία που κοινοποιεί την απόφασή της στην προϊσταμένη αρχή.

8. Στις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται διαφορετικά, αν δεν εκδοθεί απόφαση μέσα σε δύο (2) μήνες από την επίδοση της αίτησης στη διευθύνουσα υπηρεσία, θεωρείται ότι η αίτηση έγινε δεκτή. Η αποδοχή της διάλυσης επέχει τη θέση της βεβαίωσης για την περαίωση των εργασιών. Στις περιπτώσεις διάλυσης της σύμβασης, ο ανάδοχος μπορεί με αίτησή του να ζητήσει να εγκριθεί η διενέργεια και της οριστικής παραλαβής μαζί με την προσωρινή, χωρίς να απαιτείται η παρέλευση του χρόνου εγγύησης, αν από τη φύση των εργασιών δεν δικαιολογείται η συντήρησή τους, ούτε απαιτείται η δοκιμασία του χρόνου."

51. Άρθρο 177

Αποζημίωση αναδόχου λόγω διάλυσης της σύμβασης

Το άρθρο αναδιατυπώνεται ως ακολούθως:

"1. Σε όλες τις περιπτώσεις, που διαλύεται η σύμβαση με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου και προβλέπεται καθώς και στις περιπτώσεις που διαλύεται η σύμβαση με αίτηση του αναδόχου, καταβάλλεται στον ανάδοχο, εκτός από την αξία των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί και:

α) η αξία των υλικών που έχουν προσκομισθεί ή βρίσκονται στο στάδιο παραγωγής ή προμήθειας. Η αξία των υλικών καταβάλλεται εφόσον είχε δοθεί εντολή να προσκομισθούν ή επιβάλλονταν η παραγωγή ή η προμήθεια απ' το χρονοδιάγραμμα των εργασιών σε συνδυασμό με τις τυχόν ειδικές συνθήκες του συγκεκριμένου έργου, που επιβάλλουν την προσκόμιση, την παραγωγή ή προμήθεια υλικών.

β) η αξία του αναπόσβεστου μέρους των εγκαταστάσεων. Η αξία αυτή καταβάλλεται μόνο εφόσον πρόκειται για τις πράγματι απαραίτητες για το έργο εγκαταστάσεις, αφού ληφθεί υπόψη η τυχόν χρησιμοποίησή τους απ' τον ανάδοχο σε άλλα έργα ή την υπαίτια παράλειψη χρησιμοποίησής τους.

γ) όλες οι λοιπές θετικές ζημίες του αναδόχου.

2. Σε όλες τις περιπτώσεις, που διαλύεται η σύμβαση από τον φορέα κατασκευής ή τον κύριο του έργου και υπό την προϋπόθεση ότι μέχρι το χρόνο εκείνον έχουν εκτελεσθεί εργασίες αξίας μικρότερης από τα τρία τέταρτα (3/4), της αρχικής αξίας της σύμβασης χωρίς αναθεώρηση καθώς και στις περιπτώσεις που διαλύεται η σύμβαση με αίτηση του αναδόχου, καταβάλλεται στον ανάδοχο, εκτός των αποζημιώσεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου επιπρόσθετη αποζημίωση για το τεκμαιρόμενο όφελος που δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του πέντε τοις εκατό (5%) της αρχικής αξίας της σύμβασης, μειωμένης κατά το ένα τέταρτο (1/4) και ύστερα από αφαίρεση από την αρχική αξία της σύμβασης της αξίας των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί, καθώς και των υλικών και του αναπόσβεστου μέρους των εγκαταστάσεων που η αποζημίωσή τους αναγνωρίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση. Για τον προσδιορισμό της αποζημίωσης λαμβάνονται υπόψη όλες οι σχετικές συνθήκες και ιδίως το μέγεθος του έργου, ο χρόνος αποδέσμευσης του αναδόχου και η ωφέλεια του αναδόχου από άλλη εργασία κατά τους όρους του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 700 του Αστικού Κώδικα.

3. Οι ανωτέρω (1) και (2) αποζημίωση προτείνεται από την επιτροπή παραλαβής του έργου και καθορίζεται με απόφαση της προϊσταμένης αρχής κατά την έγκριση του πρωτοκόλλου παραλαβής."

52. Άρθρο 179

Υπεργολαβία κατά την εκτέλεση

Στην παράγραφο 1,β υπάρχει η ακόλουθη πρόβλεψη:

"... Στα έργα με προϋπολογιζόμενη δαπάνη μεγαλύτερη του ορίου εφαρμογής της εκάστοτε ισχύουσας σχετικής Οδηγίας η αναθέτουσα αρχή μπορεί να υποχρεώσει με τη διακήρυξη τους συμμετέχοντες, στην περίπτωση που αναδειχθούν ανάδοχοι, να αναθέσουν σε τρίτους υπεργολάβους συμβάσεις που αντιπροσωπεύουν κατά μέγιστο όριο το τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας των έργων που αποτελούν το αντικείμενο της σύμβασης".

Η αναφορά περί δυνατότητας υποχρέωσης με τη διακήρυξη υποχρεωτικής υπεργολαβίας από τόσο χαμηλό όριο δεν είναι αποδεκτή αφού θα οδηγήσει με σιγουριά εκτός κλάδου πολλές από τις μεσαίες εργοληπτικές εταιρείες της Χώρας, οι οποίες σήμερα αντιπροσωπεύουν ένα ζωτικό τμήμα του κλάδου.

**53. Άρθρο 183, παρ. 1:
Διοικητική παραλαβή για χρήση**

Στο τέλος της παραγράφου 1 προστίθεται εδάφιο ως εξής:

*"1. Οποτεδήποτε και πριν από την προσωρινή παραλαβή, το έργο ή αυτοτελή του τμήματα που έχουν περατωθεί μπορεί να δοθούν σε χρήση, ύστερα από τη διενέργεια σχετικής διοικητικής παραλαβής. **Εφόσον γίνεται χρήση του έργου ή τμήματος / ων αυτού, ανεξαρτήτως εάν έχει επιτελεστεί διοικητική παραλαβή, βλάβες από τη χρήση, κλοπές και βανδαλισμοί, εφόσον δεν οφείλονται σε κακή ποιότητα κατασκευής καλύπτονται από την Υπηρεσία.**"*

**54. Άρθρο 183, παρ. 5:
Διοικητική παραλαβή για χρήση**

Στο τέλος της παραγράφου 5 πρέπει να προστεθεί εδάφιο ως εξής:

*"5. Η διοικητική παραλαβή για χρήση δεν αναπληρώνει τη διενέργεια της προσωρινής και οριστικής παραλαβής του έργου. **Η διενέργεια της προσωρινής παραλαβής επέχει και θέση αυτοδίκαιας διοικητικής παραλαβής προς χρήση.**"*

**55. Άρθρο 184
Προσωρινή παραλαβή του έργου**

Θα πρέπει να υπάρξει ρητή αναφορά και πρόβλεψη του ανέλεγκτου των πρωτοκόλλων αφανών εργασιών..

**56. Άρθρο 185, παρ. 2:
Χρόνος υποχρεωτικής συντήρησης των έργων**

Στο δεύτερο εδάφιο να μεταφερθεί η φράση "κλοπές ή βανδαλισμοί" μετά την φράση "βλάβες από την χρήση" , δηλαδή:

". . . Εργασίες για την αποκατάσταση βλαβών από τη χρήση, κλοπών ή βανδαλισμών, εφόσον δεν οφείλονται σε κακή ποιότητα του έργου εκτελούνται. . . "

**57. Άρθρο 187
Απόσβεση δικαιωμάτων αναδόχου**

Η ρύθμιση αυτή ενέχει μείζονα ζητήματα συνταγματικότητας και οδηγεί σε ανασφάλεια δικαίου και προσβολή του δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Εφόσον ο σκοπός της ρυθμίσεως, όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση του ν. 4070/2012 ήταν η έγκαιρη ενημέρωση του Κ.τ.Ε και η αποτροπή του αιφνιδιασμού του με την υποβολή αιτημάτων όταν το έργο θα έχει αποπερατωθεί (με τη τελική επιμέτρηση), ο σκοπός αυτός μπορεί να επιτευχθεί με ηπιότερα μέτρα, όπως λ.χ την υποβολή έγγραφης γνωστοποίησης των πραγματικών περιστατικών που θεμελιώνουν το δικαίωμα του αναδόχου και περιγραφή του δικαιώματος με κατ' αρχήν ένδειξη περί της οικονομικής αποτίμησης, χωρίς υποχρέωση

υποβολής «αιτήματος» με την έννοια της πλήρους διαμορφωμένης νομικής αξιώσεως, η οποία πρέπει να προβλεφθεί ότι μπορεί να υποβληθεί το αργότερο με τη τελική επιμέτρηση. Εξάλλου, η απόδειξη της «εμφάνισης» της γενεσιουργού αιτίας είναι πολλές φορές δυσχερής, για το λόγο δε αυτό θα πρέπει τουλάχιστον να επιμηκυνθεί η σχετική αποσβεστική προθεσμία, εάν κριθεί, παρά ταύτα, αναγκαίο να τεθεί τέτοια.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, της διατάξεως αυτής θα πρέπει να εξαιρεθούν ρητώς οι περιπτώσεις δικαιωμάτων/αξιώσεων αποζημίωσης του αναδόχου λόγω υπερημερίας του Κ.τ.Ε, για την οποία άλλωστε προβλέπεται ειδική ρύθμιση και η σχετική ανάγκη περί αποτροπής αιφνιδιασμού του Κ.τ.Ε καλύπτεται από και διά της υποβολής της οχλήσεως. Λαμβανομένου επιπροσθέτως υπόψη και του γεγονότος ότι ο ανάδοχος δικαιούται να αξιώσει την αποζημίωσή του λόγω υπερημερίας μόνον για το χρονικό διάστημα που έπεται της υποβολής της οχλήσεως, η εφαρμογή της ρυθμίσεως και επί των δικαιωμάτων λόγω υπερημερίας του Κ.τ.Ε είναι μη αναγκαία για τη διασφάλιση των συμφερόντων του Κ.τ.Ε.

Η ρύθμιση, όπως επιβάλλεται να βελτιωθεί, θα πρέπει να ισχύσει και για τις εκκρεμείς συμβάσεις.

II - Γ. ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

58. Άρθρο 188, παρ. 1:

Διοικητική επίλυση συμβατικών διαφορών

Θα πρέπει να προστεθεί: *«Μη εκτελεστές πράξεις της διευθύνουσας υπηρεσίας, όπως επιβεβαιωτικές πράξεις ή παραλείψεις, ενημερωτικά έγγραφα της υπηρεσίας και γραπτές υπενθυμίσεις προς τον ανάδοχο των νόμιμων και συμβατικών του υποχρεώσεων, δεν προσβάλλονται με ένσταση».*

Επισημαίνουμε ότι η ρύθμιση αυτή εμπεριέχεται στο άρθρο 214 παρ. 2 του ίδιου σχεδίου νόμου που αφορά τις υπηρεσίες (μελέτες)

59. Άρθρο 188, παρ. 3:

Διοικητική επίλυση συμβατικών διαφορών

Στο τελευταίο εδάφιο θα πρέπει να προστεθεί : *«....., διαφορετικά η προσφυγή που ασκείται στο αρμόδιο δικαστήριο θεωρείται παραδεκτή, παρά την μη τήρηση ή πλημμελή τήρηση της σχετικής προδικασίας».*

Επισημαίνουμε ότι η ρύθμιση αυτή εμπεριέχεται στο άρθρο 214 παρ. 2 του ίδιου σχεδίου νόμου που αφορά τις υπηρεσίες (μελέτες)

60. Άρθρο 189

Δικαστική Επίλυση των διαφορών.

α) Διεύρυνση των λόγων αναιρέσεως ενώπιον του Αρείου Πάγου

Σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 77 του Κ.Δ.Ε., αίτηση αναιρέσης κατά αποφάσεων του πολιτικού εφετείου ενώπιον του Αρείου Πάγου δεν επιτρέπεται για τους λόγους των περιπτώσεων 8, 10 -15 και 18 του άρθρου 559 του ΚΠολΔ. Το γεγονός αυτό συνιστά αδικαιολόγητο περιορισμό των λόγων αναιρέσεως που μπορούν να προβληθούν ενώπιον του Αρείου Πάγου. Σοβαρότερη όλων είναι η εξαίρεση της περ. 14 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, που αφορά παραβάσεις του δικονομικού δικαίου. Εξαιτίας του αποκλεισμού αυτού, σοβαρότατα νομικά σφάλματα των δικαστικών αποφάσεων παραμένουν εκτός αναιρετικού ελέγχου. Δεδομένου δε των σύνθετων δικονομικών θεμάτων που ανακύπτουν κατά την εκδίκαση των διαφορών από την εκτέλεση δημοσίων έργων (άσκηση ή μη απευθείας αγωγής, διάκριση προσφυγής από αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, εφαρμογή δικονομικών θεσμών του διοικητικού δικαίου στα πολιτικά δικαστήρια κ.ά.), η εξαίρεσή τους από τον αναιρετικό έλεγχο συνιστά σοβαρό έλλειμμα δικαστικής προστασίας. Επιπροσθέτως, υπάρχει αδικαιολόγητη διαφοροποίηση ως προς το εύρος του αναιρετικού ελέγχου μεταξύ Αρείου Πάγου και Συμβουλίου της Επικρατείας· στο ΣτΕ οι παραβάσεις δικονομικού δικαίου ελέγχονται ως παραβάσεις νόμου, μια και στη διοικητική δικαιοσύνη δεν υφίσταται κατ' αρχήν η αντίστοιχη διάκριση ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου, που ισχύει στην πολιτική δικαιοσύνη. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να αρθούν οι σήμερα υφιστάμενοι περιορισμοί των δυναμένων να προβληθούν ενώπιον του Αρείου Πάγου αναιρετικών λόγων, πρωτίστως δε ο αποκλεισμός της περ. 14 του άρθρου 559 ΚΠολΔ.

β) Πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την επίλυση του μείζονος ζητήματος που έχει προκύψει στη νομολογία των Πολιτικών Δικαστηρίων των τελευταίων ετών, με βάση την οποία τα Πολιτικό Δικαστήρια δεν έχουν δικαιοδοσία εκδικάσεως Προσφυγών με αίτημα ακυρώσεως ή αναγνώρισης της ακυρότητας πράξεων των οργάνων του Κ.Τ.Ε (τις οποίες αναγνωρίζουν ως μονομερείς δηλώσεις βουλήσεως, χωρίς έννομα αποτελέσματα που δεν μπορούν να τύχουν ακυρώσεως ή ανογνώρισης της ακυρότητός τους εκτός εάν συντρέχει λόγος ακυρότητας ή ακυρωσίας κατά τον ΑΚ) ει μη μόνον αγωγών με κοινοποιητικό αίτημα (ιδ. αντί πολλών ΑΠ 1726/2014). Συνακολούθως το πολιτικό δικαστήριο κρίνουν ότι πράξεις των οργάνων του Κ.Τ.Ε όπως λ.χ η έγκριση επιμετρήσεων με περικοπές στις ποσότητες των εκτελεσθεισών εργασιών δεν είναι εκτελεστές βλαπτικές για τον ανάδοχο πράξεις και δεν υπόκεινται στην ενδικοφανή διαδικασία και ότι προσφυγές με αίτημα την ακύρωση ή την αναγνώριση της ακυρότητας των παρανόμως διενεργηθεισών περικοπών είναι απαράδεκτες. Η προκαλούμενη ανασφάλεια δικαίου είναι προφανής, όπως επίσης και οι αντιφάσεις στη νομολογία των πολιτικών και των διοικητικών δικαστηρίων, έτσι ώστε να παρίσταται επιτακτική η διά συγκεκριμένης νομοθετικής προβλέψεως διευκρινιστική επίλυση του ζητήματος (δεδομένου ότι ο νόμος ρητώς προβλέπει την άσκηση προσφυγής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, απλώς έχει ανακύψει – ως μη έδει – ερμηνευτικό πρόβλημα μετά τη θέσπιση της αγωγής ως ιδιαίτερου ενδίκου βοηθήματος στις διαφορές δημοσίων έργων ανεξαρτήτως δικαιοδοτικής υπαγωγής) με την απασφάληση της φύσης της προσφυγής ως ιδιαίτερου ενδίκου βοηθήματος πλήρους δικαιοδοσίας στις διαφορές δημοσίων έργων είτε υπάγονται στη δικαιοδοσία των διοικητικών είτε των πολιτικών δικαστηρίων. Τούτο ισχύει και σήμερα, λόγω όμως των ερμηνευτικών προβλημάτων που έχουν ανακύψει ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, απαιτείται η περαιτέρω διασάφησή του.

61. Άρθρο 190

Διαιτητική επίλυση των διαφορών.

Στο πλαίσιο της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης δικαστικής προστασίας πρέπει να αξιοποιηθεί και ο θεσμός της διαιτησίας. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (άρθρ. 78 Κ.Δ.Ε.) προβλέπει γενικώς και αορίστως τη δυνατότητα πρόβλεψης διαιτητικής ρήτρας στη διακήρυξη. Στην πράξη αυτό δεν συμβαίνει σχεδόν ποτέ και, πέραν των μεγάλων συμβάσεων παραχώρησης που υπάγονται σε ιδιαίτερο θεσμικό πλαίσιο, η διαιτητική επίλυση των διαφορών στις συμβάσεις δημοσίων έργων είναι άγνωστη. Θεωρούμε ότι η εισαγωγή μιας συστηματοποιημένης διαδικασίας επί τη βάση οργανωμένης διαιτησίας θα απέβαινε προς όφελος των έργων, υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι δεν θα παραβιάζονταν οι συνταγματικές διατάξεις περί μη στέρησης του φυσικού δικαστή (άρθρ. 8 Σ/τος)· δηλ. η υπαγωγή των διαφορών στη διαιτησία θα πρέπει να είναι πράγματι εθελοντική και να στηρίζεται στην ελεύθερη και αβίαστη βούληση αμφοτέρων των συμβαλλομένων πλευρών. Πολλές συμβάσεις έργων που συνάπτονται με φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (π.χ. ΔΕΗ, ΔΕΣΦΑ κ.ά.) περιέχουν ρήτρες διαιτητικής επίλυσης των διαφορών που θα ανακλύψουν από την εκτέλεση της σύμβασης είτε από θεσμικώς οργανωμένη και διεθνώς αναγνωρισμένη διαιτησία (π.χ. Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο - ICC) είτε από *ad hoc* διαιτησία βάσει προκαθορισμένων διαδικαστικών κανόνων. Η εμπειρία που έχει αποκομισθεί από την εφαρμογή του θεσμού της διαιτησίας είναι ιδιαίτερος θετική, διότι έχει εξασφαλίσει μεγάλη ταχύτητα και ορθότητα στην επίλυση των διαφορών. Ανεξαρτήτως του ποιος έχει δίκιο σε κάθε επιμέρους διαφορά, τούτο (η ορθότητα και η ταχύτητα) αποβαίνει πάντοτε προς όφελος του έργου.

Για τους λόγους αυτούς θεωρούμε πως είναι αναγκαία η **εισαγωγή του θεσμού της διαιτησίας** ως μόνιμης εναλλακτικής λύσης επίλυσης των διαφορών από όλες τις συμβάσεις δημοσίων έργων, **μέσω της εισαγωγής διαιτητικών ρητρών σε όλες τις συμβάσεις δημοσίων έργων**. Σε περίπτωση, βεβαίως, που αντιλέξει ο ανάδοχος, η διαιτητική ρήτρο δεν θα καθίσταται υποχρεωτική, ωστόσο στην πλειονότητα των περιπτώσεων θα γίνεται δεκτή, γεγονός που θα αποβεί προς όφελος όλων των πλευρών και κυρίως των έργων, βραχυπροθέσμως και μακροπροθέσμως.

Ειδικότερα, η συμφωνία διαιτητικής επίλυσης των διαφορών από την εκτέλεση μιας σύμβασης πρέπει να είναι προϊόν της ελεύθερης συμβατικής βούλησης αμοτέρων των συμβαλλομένων πλευρών. Ο σκοπός είναι κάθε σύμβαση από την εκτέλεση δημοσίου έργου να δύναται κατ' αρχήν να υπαχθεί σε διαιτησία, εφόσον το επιθυμεί ο ανάδοχος. Για να καταστεί αυτό δυνατό, θα πρέπει να περιλαμβάνεται στα πρότυπα τεύχη διακηρύξεων διοιτητική ρήτρα (προκαθορισμένη και ενδεχομένως διαφοροποιούμενη ανάλογα με το ύψος της σύμβασης), την οποία θα δύναται να αποδέχεται ο ανάδοχος κατά τον χρόνο υπογραφής της σύμβασης, οπότε και θα υπάγονται όλες οι διαφορές από την εκτέλεση της σύμβασης στη διαιτησία, ή νο την απορρίπτει, οπότε η επίλυση των διαφορών θα παροπέμπεται αυτοδικαίως στον φυσικό κατά το Σύνταγμα δικαστή, δηλ. στα ορμόδια τακτικό δικαστήρια. Η εισαγωγή μίας τέτοιας ρήτρας στις διακηρύξεις δεν γεννά ζήτημα παράβασης του άρθρου 8 του Συντάγματος, δεδομένου ότι ως προς μεν την αναθέτουσα αρχή αποτελεί δικό της συμβολικό τεύχος, το οποίο εκφράζει τη συμβατική της βούληση, ως προς δε τον ανάδοχο η αποδοχή της ή μη θα είναι απολύτως οικειοθελής. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται αφενός η συνταγματικότητα αφετέρου η αποτελεσματικότητα της ναμαθετικής ρύθμισης περί υπαγωγής των διαφορών σε διαιτησία, ενώ από την άλλη πλευρά οι εργοληπτικές επιχειρήσεις θα έχουν την ευχέρεια σε οποιοδήποτε έργο να επιλέξουν, βάσει της στάθμισης κόστους - οφέλους που κάθε μία θα κάνει (αποτελεσματικότητα και ταχύτητα της διαιτησίας έναντι υψηλού προκαταβλητέου κόστους, που για κάποιες εργοληπτικές επιχειρήσεις μπορεί να είναι και δυσβάστακτο) τον ειδικότερο τρόπο επίλυσης των διαφορών. Με απλά λόγια, ο ανάδοχος σε κάθε σύμβαση δημοσίου έργου θα επιλέγει διοιτησία ή τακτικά δικαστήρια κατά τον χρόνο υπογραφής της σύμβασης. Επισημαίνεται εν προκειμένω, ότι ουδόλως τίθεται θέμα άνισης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων, δεδομένου ότι ο τρόπος δικαστικής επίλυσης των διαφορών δεν αποτελεί περιεχόμενο της σύμβασης, αλλά δικονομικό θεσμικό πλαίσιο που ισχύει υποχρεωτικώς βάσει των συνταγματικών και ειδικότερων νομοθετικών προβλέψεων, με τις ειδικότερες οικειοθελώς συμφωνούμενες παρεκκλίσεις ή εναλλακτικές δυνατότητες, η σπουδαιότερη εκ των οποίων είναι ο θεσμός της διαιτησίας. Θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση είναι η πλέον αποτελεσματική και ενισχυτική του θεσμού της διαιτησίας, διότι κάθε σύμβαση δημοσίου έργου θα υπάγεται σε διαιτησία εφόσον το επιθυμεί η ανάδοχος εργοληπτική επιχείρηση· αλλά και καμία ανάδοχος ε.ε. δεν θα υποχρεώνεται σε διαιτησία, παρά την αντίθετη θέλησή της.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΖΑΧΑΡΙΑΣ Α. ΤΣΟΥΖΑΚΗΣ

Για το Διοικητικό Συμβούλιο του ΣΑΤΕ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Συν. Η από 12-2-2016 (Α.Π. ΣΑΤΕ: 25765) επιστολή του Συνδέσμου μας προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης με θέμα: "Θέσεις του ΣΑΤΕ επί θεμάτων δικαστικής προστασίας κατά την ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων έργων"